

Uzdevumi paliek spēkā!

Sodien apņēma pieci gadus, kopš pieņemts VK(b)P CK vēsturiskais lēmums «Par dramatisko teātru repertuāru un līdzekļiem tā uzlabošanai». Līdztekus partijai lēmumiem literatūras, kino mākslas un muzikālās jautājumos, šis izcilis nozīmīgais dokuments kļuvis par darbības programmu visiem padomju socialistiskās kultūras darbiniekiem, par vienu no stūrakmeņiem, kas balsta padomju mākslas lielisko celtni, nodrošina mūsu teātru kultūras nematīgu uzplaukumu.

VK(b)P CK lēmumā «Par dramatisko teātru repertuāru un līdzekļiem tā uzlabošanai» izvirzīti konkrēti uzdevumi dramaturgiem un teātriem, bez kuru atrisināšanas nebūtu iespējami tie patiešām lielie panākumi, ko pēdējos piecos gados guvusi padomju skatuves māksla. «VK(b)P CK uztur dramaturgiem un teātru darbiniekiem radīt spīgtus, mākslinieciski pilnvērtīgus darbus par padomju sabiedrības dzīvi, par padomju cilvēku. Dramaturgu un teātru uzdevums lūgās un izrādēs ir atspoguļot padomju sabiedrības dzīvi tās nepārtrauktajā kustībā uz priekšu, visādi veicināt padomju cilvēka labāko rakstura īpašību tālāko attīstību...», — teikts vēsturiskajā lēmumā.

Padomju dramaturgi un teātra darbinieki var droši apgalvot, ka šajos piecos gados radīts ne mazums labu, laikmetisku, mākslinieciski spīgtu lugu un izrāžu, kurās spoži atspoguļojusies padomju cilvēka cildenās morālās īpašības, skaidri un skaisti skanējusi padomju sabiedrības pilnasinīgā dzīve, nematīgā trauksme uz priekšu, uz komunismu.

Noteiktus panākumus šai ziņā guvuši arī Padomju Latvijas dramaturgi. A. Grigula luga «Māls un porcelāns», E. Zālītes luga «Vārds izvietēts», V. Lāča romāna «Vētra» dramatisējums ar labiem panākumiem izrādīti ne vien Padomju Latvijā, bet arī mūsu dīdzenās socialistiskās Dzimenes galvaspilsētā. Nopietns ieguldījums republikas dramaturģijā ir A. Brodes luga, J. Vanaga «Sātikšanās krastā», M. Zuntnera un A. Vilka «Liesma nakts». Goda vietā republikas dramaturgu sasniegumu virknē ierindojas A. Upīša romāna «Zaļā zeme», V. Lāča romāna «Zvejnieka dēls» un A. Sakse romāna «Prei kalnu» dramatisējumi, kuru izrādes lemtotojušās nedalīti atzina vispārējās skatītāju masās. Nozīmīgus panākumus guvuši arī republikas teātri, īpaši Akadēmiskais Dramas teātris, kura inscenējumi trīskārt apbalvoti ar Staļina prēmiju.

Patī dzīve, konkrēti fakti, liecina, ka VK(b)P CK lēmums par dramatisko teātru repertuāru jautājumiem patiešām bijis dzīvinošs stimuls, kura rezultātā padomju skatuves māksla guvusi milzu panākumus, padomju teātra kultūra pacēlusies jaunā augstākā pakāpē.

Bet tajā pašā laikā ārkārtīgi strauji izaugušas arī skatītāju prasības, padomju tautas estētiskā gaume. Šo pieaugušo prasību gaismā dramaturgu un teātru devums joprojām ir nepietiekams, joprojām aktuāli ir partijas vēsturiskajā lēmumā izvirzītie uzdevumi, jo sevišķi mūsu republikā.

Rakstnieku savienībai, Mākslas lietu pārvaldei, teātriem jāmobilitāzē visi spēki, lai teātra mākslas devums padomju tautas kultūras dārgumu pūrā kļūtu tikpat bagāts un dīzens kā padomju tautas varonīgais darbs visos komunisma celtniecības iecirkņos.

Nav apstrīdama patiesība, ka teātra darba pamatu pamats ir repertuārs. Nav un nevar būt izrādes, ja nav lugas. Nav un nevar būt labas izrādes, ja nav labas lugas. Ne velti partijas vēsturiskajā lēmumā izvirzīta prasība: «Nepieciešams, lai visi rakstnieki, kas spējīgi rakstīt dramaturģijas darbus, aktīvi un radoši iekļautos ārkārtīgi svarīgajā darbā — izveidot teātru repertuāru, kas pēc savas kvalitātes atbilstu mūsdienu skatītājam».

Nekādā ziņā nevaram teikt, ka šis būtiskais norādījums tiktu konsekventi izpildīts. Jau tas fakts, ka republikas teātri šogad saņēmuši tikai divas oriģināllugas, parāda mūsu rakstnieku organizācijas pasivitāti teātra repertuāra radīšanā.

Protams, nav viegli uzrakstīt lugu, kas atbilstu padomju teātru un padomju skatītāju ļoti augstajām prasībām. Labas lugas uzrakstīšanai nepieciešams pamatīgi pārzināt dzīves īstenību, saskatīt dzīvi to jauno, nekur un nekad agrāk nebijušo, kas tik krasī paceļ padomju cilvēku pāri jebkuras citas sabiedrības cilvēkam, jāprot jauno saturu ietvert atbilstošā mākslas formā.

Runājot par rakstnieka meistarību, par formas problemām, nereti dzirdēti mēģinājumi profesionālo amata prasmi un dzīves pazīšanu aplūkot kā šķirtus, vienu no otra neatkarīgus jautājumus. Kategoriski jānosver, ka šādi mēģinājumi ir ne vien neauglīgi, bet arī aplami. Ja rakstnieks pietiekami dziļi nepazīst dzīvi, ja viņš kopā ar visu tautu nekveļo jaunradīšanas, dzīves revolucionārās pārveidošanas trauksmē, ja viņam nav svarīgu, svarīgu, savilpojošu domu, kuras nepieciešams pateikt skatītājam, tad par kaut kādu meistarību nevar būt ne runas. Pati galvenā rakstnieka meistarības mērķa meklējama viņa prasme saskatīt dzīvē būtiskus notikumus un parādības, uzvert padomju cilvēka viņa jaunās, komunistiskās sabiedrības veidošā īpašības. Tikai tad, kad šis jaunais, būtiskais ir atrasts, saskatīts, apcerēts un izjusts, var sākt runāt par māksliniecisko formu, kādā ietērpjams no dzīves īstenības nemitais saturs. Un šī forma allaž būs jauna, piemērota jaunajam saturam.

Padomju dramaturgu lūgās jāatspoguļojas glūži jaunās sabiedrības locekļu attieksmēm, tādēļ glūži jaunai, pirmreizējai jātop arī šo sacerējumu forma. Neglābījamai neveiksmei nolemj visi mēģinājumi padomju dzīvi, padomju cilvēku domas, jūtas, pārdzīvojumus, konfliktus, kas var rasties un rodas padomju ļaužu darbā un sadzīvē, attēlot ar vecajiem dramaturģijas līdzekļiem un paņēmieniem, kuri bija noderīgi feodālisma vai buržuāzijas kundzības laika notikumu un parādību mākslinieciskajam ietēvam. Padomju dramaturgam jābūt novatoram ne tikai saturā, bet arī formas jautājumos. Un tiklīdz viņš tāds nebūs, viņš pārstās būt par mākslinieku, noslidēs līdz kailam amatnieciskumam.

Viens no visparastākajiem klūpšanas akmeņiem latviešu padomju dramaturgu darbos ir acīm redzamā nesaskaņa starp personiskajām un tā saucamajām ražošanas līnijām lugas darbībā. Sabiedriskais konflikts lūgā ir pilnīgi atrauts no personiskā. Bet padomju cilvēki, vismaz labākie, raksturīgākie starp viņiem allaž — darbā, cinā, mīlestībā, priekš un bēdās — ir mūsu topošās komunistiskās sabiedrības locekļi, savas un visas tautas nākotnes līdzveidotāji. Tieši tādi viņi jāparāda arī uz teātra skatuves.

Latviešu padomju dramaturgu priekšā vēl milzums aktuālu radošu jautājumu, kuru atrisināšana nepieciešama mūsu dramaturģijas un teātra mākslas turpmāko panākumu nodrošināšanai. Te ir jautājumi par lugas kompozīciju, par sižetu, par valodu un daudzi citi, kuri prasīt prasās pēc plašām, savilpojošām diskusijām gan Rakstnieku savienībā, gan teātros.

Kā gudrs celvedis bolševiku partija rāda drošu ceļu, kas ved uz lietiskiem panākumiem padomju dramaturģijā un teātra mākslā. Konsekventi izpildot partijas vēsturiskajā lēmumā nospraustos uzdevumus, padomju rakstnieki un teātri spēš izlabot līdz šim vēl nepārvarētos trūkumus, paceļ teātra mākslu līdz padomju tautas iedvesmotājam cildenajam līmenim, izaugt par bolševiku partijas aktīviem palīgiem tautas komunistiskajā audzināšanā.

MASKAVAS RAKSTNIEKU SANĀKSME

21. augustā notika Maskavas rakstnieku kopēja sanāksme, veltīta VK(b)P CK lēmumu par ideoloģijas jautājumiem 5. gadadiņai.

Referātu nolasīja PSRS Padomju rakstnieku savienības ģenerālsekretāra vietnieks A. Surkovs. Raksturojot padomju literatūras pašreizējo stāvokli, viņš atzīmēja, ka padomju rakstnieki veļtījuši daudz pūļu, lai radītu grāmatas, kurās atspoguļojas visas tās jaunās parādības dzīvē un cilvēkos, kurās jau šodien redzamas komunisma iezīmes. Blakus darbiem par mierīgas celtniecības tēmām ievērojamu vietu ieņem grāmatas un lugas, kas atmasko jauna kara kurinātāju tieksmes, notēlo darba ļaužu cīņu par mieru.

Pēdējos piecos gados vairāk nekā 190 padomju rakstnieku, dzejnieku, dramaturgu, kino scenaristu un literatūras pētnieku apbalvoti ar Staļina prēmiju, padomju literatūrā ienākuši daudzi spējīgi jauni autori.

Tāiāk referents runāja par trūkumiem rakstnieku darīdarbē, par klūdām literatūras darba vadības metodēs, kādas pielaiž Visavienības un republikānisko rakstnieku savienību valdes, par literatūras kritikas neapmierinošo stāvokli. Referata noslēgumā A. Surkovs analizēja padomju literatūras konkrētos uzdevumus.

Debatēs piedalījās A. Čakovskis, A. Sofronovs, A. Tvardovskis, G. Borjans, S. Michalkovs, K. Fedins, L. Klimovičs un D. Belajevs.

Norādot, ka pēc VK(b)P CK lēmumiem par ideoloģijas jautājumiem, padomju literatūra kļuvusi bagātāka ar daudziem jauniem un ievērojamiem darbiem, runātāji minēja nopietnus trūkumus Padomju rakstnieku savienības vadošo organu, tāpat daīlrades sekciju un komisiju darbībā.

Sanāksmes dalībnieki lielā pacīlātībā pieņēma apsveikuma vēstuli biedram J. V. Staļinam.



Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

26. AUGUSTĀ

Nr. 34 (345)

Pie Baltijas jūrniekiem

ANATOLS IMERMANIS

Motorburinieks «Luč». — skaists, tikko būvēts trismastu kuģis — šķel Baltijas jūras viļņus ceļā uz Tallinu. Viņas pazīmes rāda, ka tuvojamies lielai pilsētai. Vispirms, rosība jūrā. Te pa kreisi, te pa labi, te priekšā parādās melni punkti, kas, tālskatī lūkojoties, izrādās kuģi. Lūk, velkonis veļ liel-laivu. Attālums paprāvs, tādēļ liekas, ka katrs peld atsevišķi. Nākošais punktiņš izrādās slaidis burinieks — bieža parādība Igaunijas ūdeņos. Tad ātrs kuteris šķērso mūsu ceļu. Tikko tas pazudis pie apvāršņa, tā vietu ieņem liels pūču tvaikonis.

Gerām slīd Igaunijas krasts. Gaišas, stāvas kraujas kā krita kalni, mežs, starp kokiem piln drupas.

Uzkāpj uz komandtilta. Tur stāv jauneklis kuplim, gludiem matiem. gaišu, zēnisku seju. Eduardam Jachimovičam tikai nepilni 25 gadi. Taču neskatoties uz savu jaunību, viņš ir jau šī kuģa kapteinis. Par tādām iespējām kapitalisma apstākļos pat sapņot nevarētu. Klusā apvaldītā balsi Jachimovičs pavēl bocmanim uzsākt klāja mazgāšanu.

Daudzas ostas un zemes, tautas un tikumus redz mūsu jūrnieks, viņam labāk kā jebkuram citam iespējams vērtēt un salīdzināt divas pasaules — uzvarošā socialisma un trūdošā kapitalisma.

Atceros apciemojumu uz diezkuģa, kam dots slavenā krievu satirika Saltikova-Sčedrīna vārds. Balti krāsotā mašīntelpa lieluma ziņā var sacensties ar jebkuru fabrikas cechu, taču to vajadzības gadījumā var apkalpot viens vienīgs cilvēks. Te neredzam vaīru no Vīļa Lāča romāniem tik labi pazīstamu tēlu — puskaīlo oļu putekļiem un sāļiem svīdriem klāto kurinātāju, kas smok neciešamajā kurtuves karstumā. Mechanikis un motorists tīros dzeltenos virsvalkos, ar baltu apakli un kakla saiti bez steigas pārstaigā plašās telpas, pārtrauga mehanismu, vieglu rokas kustību pabaro varenu dizeli ar šķidro degvielu.

Ejam vidējā virsbūvē, kur mitinās komanda. Tikko esam pārkāpuši sliekšni, zūd katrs priekšstats, ka atrodamies uz kuģa. Ar trijos stāvos izvītotām ērtām kajītēm, mikstiem celīņiem izliktām kāpnēm, vannas istabām un dušas telpām, ceptuvi, saldēšanas ierīci un divām ēdamzālēm tā atgādina modernu viesnīcu. Kapteiņa palīgs politiskajā darbā Jumašovs aicina savā kajītē.

Tā ir mājīga istaba ar divanu, rakstāmgaldū plauktā novietotiem Lēnina un Staļina darbu sējumiem. Tikai raksturīga koka kola ar augstām malām, kas vētras laikā pasarga no krišanas. Iecīna, ka atrodamies jūrnieka mīteklī.

Jumašovs nupat uz tvaikona «Borodino» apbraucis pusi zemeslodes — no Vladivostokas uz Leningradu. Tagad viņš uz «Saltikova-Sčedrīna» otrreiz veiks tālo ceļojumu. Viņš stāsta par iespaidiem Indiā, kur tauta iūsmīgi sagaida padomju kuģus ar labību.

Sirds saņņaudzas, redzot turienes bēdu ainas. — saka viņš. — Bieži vien nevar saprast, vai pilsētās ielās redzētie ģindeni kas drēbju vietā valkā netīras skrāndas ap gurniem, ir cilvēki vai tikai ēnas. Mēs, padomju pilsoņi, nemaz nevarām iedomāties, ka tāds posts vēl pastāv pasaulē. Kādas satricinošas lappuses būtu radijs Saltikova-Sčedrīns, redzot šiem miljoniem cietēju blakus kukulnēmēju ierēdņu greznos bungalo ar veselu sulaiņu pulku, budistu tempļus ar dārgakmeņiem izrotātiem zelta elkiem, pašapmierinātos angļu tirgotājus, kupru vienīgās rūpes pārvērst iedzīvotāju bēdu peļņas avotā. Ikvienam no mums derētu tur pabūt, — nobeidz Jumašovs. — Tad mēs strādātu vēl daudz dedzīgāk, tuvinot komunisma galīgo uzvaru.

Mēneša laikā, ko pavadīju uz dažādiem kuģiem, braucot pa Baltijas jūru, esmu noklausījies daudzus stāstus par apciemojumiem ārzemju ostās. Viens stāsta, ar kādu atzinību vācieši noskatās padomju filmas, kas patiesi notēlo Tēvijas kara bargos notikumus, cits par franču dokeriem Ruanā, kas pieteikuši streiku, atsacījušies izkraut amerikāņu kara materiālus. Ikviens saruna par ārzemēs redzēto saistīta ar pārdomām par nepieciešamību visiem spēkiem aizstāvēt mieru.

Mēs, jūrnieki, vēl tagad izjūtam nesenā kara drausmīgās eekas. — teica man «Turaidas». 3. stūrmanis Kārlis Plēsums. — Ik dienas uztveram radioqramas no kāda kuģa, ka uz tāda un tāda platuma un garuma grada pamatinā peldošā mīna. Nav tik viegli attīrīt jūru no šīm kara laika pēdām. Mums jauns karš nav vajadzīgs.

Pie jūras laudīm darbi neatpaliek no vārdiem. Viņiem saredzamas lielas tā-

les, un tādēļ ikviens matrozis un kurinātājs sapratis, ka padomju zemē cīņa par mieru cieši saistīta ar palīdzību lielajām komunisma celtnēm.

Leningradā redzēju spēcīgu velkonu vilktās bezgalīgās lichteru karavanas, kas pa ūdi un kanālu sistemu dodās uz Volgu, uz Kuibiševu un Staļingradu ar kravu topošajām hidrostačijām. Taču jūrnieku piedalīšanās visas tautas pasākumā izpaužas ne tikai tādā veidā.

Atmiņā iespiedies svinīgais mirklis, kad tvaikonim «Gatčina» no Kaļiņingradas izbraucot, kapteinis Silovs sapulcināja komandu un paziņoja:

— So reisu veīcam, pirmkārt, ar ietaupītām ogļēm, otrkārt, virs pārvedumu gada plāna, treškārt, pelna būs mūsu pirmais ieguldījums komunisma celtnu fondā. Līdz gada beigām tā dosim vien miljonu rubļu ietaupījumu!

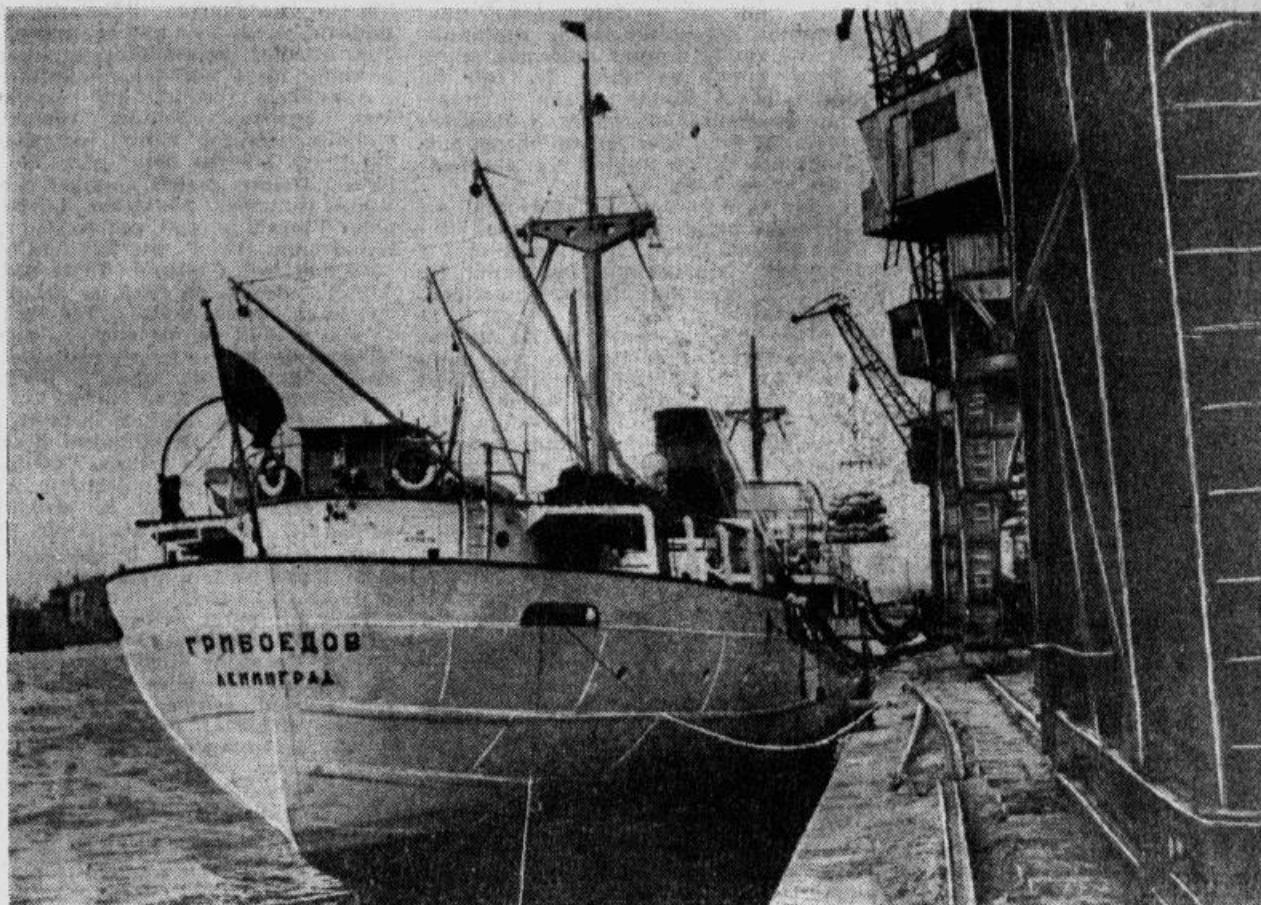
Kādus milzīgus līdzekļus gūs valsts, kad šis kustības aptvers visus mūsu tirdzniecības kuģus Ziemeļu Ledus okeānā, Melnajā un Kaspijas jūrā, Klusajā okeānā!

Varam lepoties, ka šis pasākums dzimis tepat, uz Baltijas ūdeņiem. Tās iniciators ir Latvijas jūras kuģniecības tvaikonis «Turaida».

Pietiek ieliet «Turaidas» ēdamtelpā, lai saprastu, ka mēs atrodamies uz padomju kuģa, kur nedzīvo sevi noslēgušies jūras vilki, kādus attēlojis Džeks London, bet draudzīgs kolektīvs, kas katru nobraukto jūdzi novērtē pēc darba sasniegumiem.

Raksturīgas ir ēdamtelpas sienas. Izmotot vietu, ko ieņem portreti, plakāti un divas sienas avīzes (viena no tām humoristiska ar nosaukumu «Dzelonis»), tās viscaur noklātas ar plāniem, grafikiem, socialistiskās sacensības rezultātiem. Lūk, pārskats par reisu Tallina—Leningrada. Lūk, personīgu rēķinu grafiks ar daudziem vārdiem un tikpat daudzām ailēm. Pēc katras nakts kurinātājs var pārliecināties, cik viņš personīgi ieguldījis fondā taupot ogles, uzturot katlā augstu spiedienu un tā palielinot tvaikona ātrumu. Stūrmanis savukārt redz pēc grafika, cik laika un līdz ar to līdzekļu viņš ietaupījis valstij, cīcī turoties pie nospraustā kursa.

Staļinskais laikmets radijs jaunu jūrnieku tipu — kulturalu cilvēku, kas, nemitīgi paaugstinot savus darba snie-gumus un zināšanas, kopā ar visu tautu tur kursu uz komunismu.



Dizelkuģis «Gribojedovs» ostā

Vēsturiskais lēmums

FR. ROKPELIS

Paiet pieci gadi, kopš publicēts VK(b)P CK lēmums «Par dramatisko teātru repertuāru un līdzekļiem tā uzlabošanai».

Kopā ar pārējiem Centralās Komitejas lēmumiem ideoloģijas jautājumos, lēmums par teātra repertuāru vēlējis apliecināt bolševiku partijas un biedra Stalina pastāvīgās rūpes par mākslas attīstību, par darba lauku idejisko audzināšanu komunisma garā. Toreiz bija pagājis tikai gads, kopš noklusa kara pārkoņi, bija sākusies dzīves atjaunošanas un celtniecības pēckara pieeiga. Partijas lēmumi skaidri nosacīja literatūras un mākslas attīstīgo uzdevumus kultūras celtniecības lielajā darbā, apbruņoja ar nekļūdīgiem cīņas ieročiem, pacēla jaunā pakāpē visu idejiskās audzināšanas darbu.

Sekojošā Lēnina un Stalina norādījumiem, kalpojot tautas interesēs, padomju literatūra un māksla kļuvis par pašu idejiskāko, progresīvāko, par vadošo literatūru un mākslu pasaulē. Padomju rakstnieku grāmatas, teātru izrādes, kino filmas, komponistu, gleznotāju, skulptoru darbi šodien izņem augstākos sasniegumus cilvēces kultūrā, no tiem mūsdienas visas pasaules progresīvie mākslas darbinieki, Starptautiskajos festivālos un konkursos padomju vokalisti, vijolnieki, pianisti, padomju mākslas skolas beiguši jaunie vienmēr gūst augstākās atzinības balvas, padomju rakstnieku darbus tulko un izdod tautas demokrātijas valstīs, izdod visās pasaules valodās. Patiesu lepmu izjūt padomju tauta par savu mākslas darbinieku izcilajiem panākumiem, kas kļuvuši iespējami vienīgi Oktobra revolūcijas zemē.

Taču šajā augšanas un sasniegumu gaitā gadās kļūdas, neveiksmes, novirzīšanās no pareizā ceļa. Notiek tas tājos gadījumos, kad literatūras vai mākslas darbinieki aizmirst padomju mākslas atbildīgo uzdevumu, aizmirst mākslas partejiskuma principu, ieslēgt formalisma, apolitisma, bezidejiskuma purvā. Un mēs redzam, ka vienmēr šādos gadījumos VK(b)P Centralā Komiteja, partijas prese ar savu autoritatīvo vārdu, ar asu, principiālu kritiku palīdz ierādīt kļūdas un trūkumus, palīdz tos novērst.

Lēmumā par dramatisko teātru repertuāru Centralā Komiteja, kritizējot neapmierinošo stāvokli teātru repertuārā, atgādināja dramaturgiem un teātru darbiniekiem, ka «padomju teātris savu svarīgo darbu lauku audzināšanas uzdevumu varēs izpildīt tikai tad, ja tas aktīvi propagandēs Padomju valsts politiku, kas ir padomju iekārtas vitālais pamats» — un nosacīja uzdevumu «radīt spilgtus, mākslinieciski pilnvērtīgus darbus par padomju sabiedrības dzīvi, par padomju cilvēku. Dramaturgu un teātru uzdevums lūgās un izrādēs atspoguļot padomju sabiedrības dzīvi tās nepārtrauktajā kaitībā uz priekšu, visādā veicināt padomju cilvēka labāko rakstura īpašību tālāko attīstību...».

VK(b)P CK nosacīja uzdevumu Mākslas lietu komitejai un Padomju rakstnieku savienībai valdei — «visu uzmanību koncentrēt mūsdienu padomju repertuāra radīšanai, nolēma «uzlikt par pienākumu teātriem radikāli uzlabot mūsdienu padomju lugu uzdevumu kvalitāti, nozīmēt šo lugu iestudēšanai labākos režisorus un aktierus, panākt izrāžu augstvērtīgu māksliniecisku noformējumu, uzdeva laikrakstu redakcijām «sistemātiski publicēt rakstus par jaunām lugu un izrādēm, noteikti cīnīties pret apolitiskumu un bezidejiskumu teātra kritiķā».

Lēmums kļuva par vadošu dokumentu padomju dramaturgu un teātru darbā. Aizvadītos gados padomju lugu iestudējumi izveidoja teātru radošā darba galveno saturu, aizvien vairāk idejiski augstvērtīgu darbu parādīja teātru repertuārā.

Pildot vēsturiskos lēmumus, arī Padomju Latvijas teātri radikāli pārkārtoja savu darbu, izmetot no repertuāra apolitiskas, mazvērtīgas lugas, sadarbībā ar autoriem sniedzot vairākus nozīmīgus oriģināldarbus, iestudējot turpat visas labākās krievu un citu padomju tautu dramaturgu lugas. Lēmums palīdz mūsu teātriem izprast un apgūt sociālistiskā reālisma metodi, veicina jauno aktieru idejisko un māksliniecisko augšanu. Latviešu padomju dramaturgi — Andrejs Upits, Vilis Lācis, Arvīds Grigulis, Anna Brodele, Jūlijs Vanags, Elīna Zālīte deva vairākas paliekošas lugas, no kurām labākās guva ievērojamu un pieredzējušu iestudējumu arī uz citu padomju tautu skatuves (A. Grigula «Māle un porcelāns», E. Zālītes «Vārds sievietēm», V. Lāča romāna «Vētra» dramatizējums).

Lēmums palīdzēja kritiski pārskatīt latviešu dramaturģijas vārdzīdības mantojumu, Rudolfa Blaumana, Ed. Vulfa darbus, kas tolaik bija teātru repertuārā. Kļuva redzams, ka Vulfa luga «Svētki Skangalē» neatbilst padomju skatītāja idejiskajam prasībām, ka luga sludinātā «humanisms» nav nekas vairāk kā nevarīga sūrošanās par dzīves pārestībām, bez aktīva spēka, bez gribas iet cīņā pret netaisnīgo sabiedrības iekārto. Pārbaudīti neizturēja arī Blaumana luga «No saldēna

pudeles» un «Pazudušais dēls», kur autors cenšas idealizēt senākās lauku dzīves patriarhālo veidu, saimnieku un kalpu draudzīgu sadzīvošanu. Nopietnu kļūdu pielaida Mākslas lietu pārvalde un Teātra institūts, atļaujot šogad iestudēt «Pazudušo dēlu» institūta izlaiduma diplomdarbu skatē. Ko derīgu var mācīties jaunie padomju teātru mākslinieki no šī darba, kur lielsaimnieks attēlots kā tautas labāko morālo īpašību nesējs, bet izmantoto kalpa lauku protestu, cenšanos pēc labākas dzīves autors tēlo vai nu ar asu ironiju, vai tēvīšķīgi pamācīdams?

Turpretī Blaumana labākā luga «Uguni» turpina pilnskanīgas gaitas uz padomju teātra skatuves, pēckara gados piedzīvotā jaunus iestudējumus Akademiskajā teātri un Krievu Dramas teātri. Luga guva ievērojamu panākumu arī Krievu Dramas teātra viesizrādēs Odesā.

No šauruma loka izgājusi, par visu padomju tautu kultūras mantojumu kļuvusi Raiņa daiļrade. Raiņa lugu iestudējums pēckara gados lielākie nopelni Dailes teātri, kur īpaši atzīmējams ar Stalina premiju apbalvotais inscenējums «Uguns un nakts», un arī «Pūt, vējini!» Dailes teātra viesizrādēs Maskavā pievērsa uzmanību šim lūgām — ar gandarījumu mēs redzam, ka «Pūt, vējini!» iestudēta uz daudzām padomju zemes skatuves Maskavā, Gorkijā, Ukrainā.

Mazāk veiksmīgi bija Raiņa darbu iestudējumi Akademiskajā Dramas teātri («Pusideālists», «Zelta zirgs»), un nu jau vairākus gadus republikas vadošā teātra repertuārā nav nevienas Raiņa lugas.

Jaunus iestudējumus pieredzēja Annas Brigaderes dažas pasaku lugas, bija mēģinājumi saglabāt uz padomju teātra skatuves Jukuma Paleviča «Preliņi» (Liepājas teātri un Muzikālajā komedijā). Ar labiem panākumiem turpina skatuves gaitas brāļu Kaudzīšu «Mērnīku laiku» jauns dramatizējums — taču vakardienas mantojuma kritiskā apgušanā mūsu darbs vēl joprojām norit gauši.

Nozīmīgu vietu teātru repertuārā pēckara gados guvusi latviešu padomju rakstnieku izcilāko prozas darbu dramatizējumi (Andreja Upīša «Zaļā zeme», Vilis Lācis «Zvejnieka dēls» un «Vētra», Annas Sakses «Pret kalnu»). Bagātāis romānu saturs, kaua arī tikai daļēji ietverts izrādēs lokā, sniedz inscenētājam un aktieriem turpat visu nepieciešamo materiālu, lai radītu pilnvērtīgu skatuves tēlu. Tas ir galvenais apstāklis, kas nodrošina sekmes šiem iestudējumiem. (Par jaunu tas arī apliecina, ka nozīmīgās lugas uzrakstīšanai vajadzīgi ne mazāk daudzveidīgi novērojumi un zināšanas kā romanam vai liela apmēra stāstam.)

Turklāt svarīgi, ka dramatizējumu veic pats romāna autors, kas taču vislabāk spēj izkārtot materiālu, saīsināt un papildināt, saglabāt romāna galvenās līnijas, visu idejisko un māksliniecisko spēku. Ja «Zaļās zemes» iestudējums kļuvis par vēsturisku notikumu latviešu teātra mākslā, tad lielā mērā tas noticis tieši tāpēc, ka dramatizējuma autors ir Andrejs Upits. Mazāk veiksmīgi bija «Vētras» dramatizējums (A. Jefremova un M. Pjarna), tāpēc arī izrādē nepaņēma romāna līmeni. Stalina premiju saņēma «Zvejnieka dēls» iestudējums Akademiskajā Dramas teātri, taču arī šajā izrādē (V. Saulskalna dramatizējums) ir nepilnības, kuras varēja novērst sadarbībā ar romāna autoru un teātri. Tas pats sakāms par A. Sakses romāna «Pret kalnu» dramatizējumu, kur V. Saulskalna nevarīgi uzrakstīta, izteiktā beigu aina nozīmīgi vājina visumā spēcīgās izrādes kopiespaidu.

Bez šaubām, teātru repertuārā ir turpmāk parādīsies labāko prozas darbu dramatizējumi, tāpēc jāņem vērā šī pieredze. Romānu autoriem aktīvi jāpiedalās savu darbu skatuves variantu veidošanā.

Taču pats galvenais rakstnieku un dramaturgu uzdevums ir dot mūsu teātriem un skatītājiem aizvien jaunus augstvērtīgus lugas par padomju dzīves šodien, par padomju cilvēku. Neskatoties uz vairākiem nozīmīgiem panākumiem, šajā virzienā mūsu darbu nevar uzskatīt par apmierinošu.

Aizvadītos gados bijušas nopietnas neveiksmes atsevišķu dramaturgu darbos, par kurām vairākkārt runāts un rakstīts, lai autori jo pilnīgāk izprastu to cēlonus. Nepietiekama dzīves pazīšana, sadomātā konflikta un puscelā pamests konsultācijas darbs (Rakstnieku savienība un Mākslas lietu pārvalde) bija par iemeslu jaunās autores M. Salnājas neveiksmei ar viņas pirmo lugu «Kā tas varēja notikt?» Šo rindu autora luga «Raiņa jaunība» galvenais trūkums bija tas, ka lielais dzejnieks un revolūcijas cīnītājs luga bija veidots ar romantiskās patētikas līdzekļiem un nespēja izrādē izaugt par reālistisku tēlu, kā arī nepietiekami bija parādīta strādnieku šķiras vadošā loma Raiņa rakstura veidošanā.

A. Grigula luga «Kramā ir uguns», tēlojot kolchozu kustības sākuma posmu republikā, autors centrā nolīcis atpazīstamu, galīgi apbrožotu artēla vadošā priekšsēdētāju, kura aplamajām iz-

darībām veļtā pati galvenā vērība. Autors šo tēlu zīmē turpat ar bufa izteiksmes līdzekļiem, tāpēc tas kļūst neticams citu, realistiski veidotu lauku vidū, kļūst nepatīams dzīves īstenības priekšā. Teātris un lomas tēlotājs nespēja atrast tādām tēlām attaisnojumu.

Šajā nozīmē uz mums joprojām vēl attiecas VK(b)P CK lēmumā ietvertais norādījums, ka «daudzi dramaturgi, atvērušies no galvenajiem tagadnes jautājumiem, nepazīst tautas dzīvi un prasības, neprot attēlot padomju cilvēka labāko rakstura iezīmes un īpašības».

Tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc apskūti dažu dramaturgu daiļrade, kāpēc šogad teātri saņēmuši tikai divas jaunas oriģināllugas. Rakstnieku savienībai un Mākslas lietu pārvaldei, uzlabojot darbu ar autoriem un veicot virkni organizatorisku pasākumu, šis apstāklis vispirms jāpārveidē, sagādājot dramaturgiem iespējas pietiekami iepazīties ar attēlojamo materiālu un laudim. Neveiksme ar M. Salnājas lugu uzskatāmi rāda, ka padomju konsultācijas nespēj aizvietot autora trūcīgās zināšanas un vājo dzīves pazīšanu. Tai pašā laikā, sadarbojoties ar autoriem Zuntneru un Vilku, izdevās radīt pilnvērtīgu skatuves darbu «Liesma naktī», jo te pamatā bija patiesas dzīves materiāls un pieredze; trūkumu novēršana lugas izbūvē, kompozīcijā tādā gadījumā ir vieglāk risināms uzdevums.

Tāpat jāpanāk, lai Rakstnieku savienība, Mākslas lietu pārvalde un teātri būtu ierosinājumu devēji dramaturgiem, ieinteresējot tos par tēmu, kuras vispirma kārtā pacelamas dramaturģijā. Tikpat kā neskarta latviešu padomju dramaturģijā ir rūpniecības strādnieku tēma, kaut Padomju Latvijas uzplaukums pēckara gados dod tai bagātīgu materiālu. Teātriem vajag iecerēt, vajag gribēt lugu par konkrētu tēmu, vajag iecerēt un gribēt dramaturģiju, kas šādu lugu uzrakstītu. Tā būtu pati ideālākā teātra un dramaturģijas radošā draudzība, kad kopīgais darbs ar jauno lugu sāksies jau idejas dzimšanas brīdī.

Un beidzot — Rakstnieku savienībai vajag organizēt un plānot savu biedru radošo darbu, lai pienācīga vieta šajos plānos būtu ierādīta dramaturģijai.

Svarīgs uzdevums literatūras un mākslas attīstībā, ko vienmēr mums atgādina VK(b)P Centralā Komiteja, ir profesionālās meistartības celšana. Arī šeit pamatā vispirms ir dzīves dziļa pazīšana, taču ne mazāk nozīmīga ir dramaturģijas un teātra mākslas teoretisko jautājumu pārzināšana. Tas attiecas gan uz jaunajiem dramaturgiem, gan uz pieredzes bagātajiem. Biežāk jārinko semināri un lekcijas, pieaicinot izcilākos padomju literatūras un mākslas zinātniekus, lai novērstu arī šo šķērslī, kas vēl jūkami kavē dramaturģijas attīstību.

Par jaunu jāatgādina un augstāk jāpacel teātru vadītāju atbildība par padomju lugu iestudējumiem. Vēl joprojām teātru praksē atkārtotās gadījumā, kad padomju lugu iestudējums veic pavisām, nenodrošina tos ar labākajiem režisoriem un aktieriem (A. Brodeles «Marta» Dailes teātri). Dažkārt teātru vadītāji ar nepatiku ieslēdz padomju lugu repertuārā, necenšas par lugu ieinteresēt kolektīvu, bez radošā priekša strādā ar dramaturģu, jau iepriekš kalkuledami, ka «ši luga neies» un steidzīgi meklēdamies klasiskā, lai nodibinātu «līdzsvaru». Tā, protams, nevar veicināt ne dramaturģijas attīstību, ne atbildības sajūtu par padomju lugas iestudējumu kolektīvā.

Augstākām jākļūst arī prasībām teātru repertuāra politikā, rūpīgi un atbildīgi izraugot katru iestudējamo lugu. Ne Mākslas lietu pārvalde, ne Krievu Dramas teātris neeskatīja būtiskus trūkumus, piemēram, Lipovska lugu «Bargāls ierocis», centās šīs lugas iestudējumu iztēlot par ļoti nozīmīgu notikumu teātra mākslā. Tāpat notika ar lugu «Šodien un rīt», ar muzikālo komediju «Svešā meita». Tas liecina, ka mēs dažkārt vēl nepietiekami orientējamies dramaturģijas un teātra mākslas jautājumos, ka pastāvīgi jāpārcenšam uz jaunu zināšanu līmeni.

Ar atsevišķiem rakstiem, lugu un izrāžu kritiskiem iztirzājumiem dramaturģijas un teātra mākslas attīstību veicinājam mūsu republikaniskie laikraksti. Taču šādu rakstu nav daudz — būtībā vēl joprojām atsaukme par teātra izrādē un lugu ir recenziju līmenī, kuras pie tam mēdz būt arī pretunāgas.

Trūkami mūsu darbā vēl ir nozīmīgi, taču nenoliedzams arī tas, ka VK(b)P Centralās Komitejas vēsturiskie lēmumi ideoloģijas jautājumos iezīmēja jaunu pakāpi literatūras un mākslas attīstībā, nodrošināja mums tālākus ievērojamus panākumus. Nedrīkst atslābt turpmākās pūles šaj virzienā! Centralās Komitejas lēmumi joprojām pelnē par vadošiem dokumentiem mūsu diendienas radošajā darbā. Veicinot drošu kritiku un paškritiku, dziļi iepazīstot padomju dzīves īstenību, ceļot savu darbu idejisko un māksliniecisko līmeni, padomju literatūras un mākslas darbinieki bolševiku partijas vadībā, biedra Stalina vadībā iet jaunu panākumu gaitās, radot lielās padomju tautas cienīgus darbus.

Pasaules progresīvo rakstnieku un dzejnieku protests

Dažādu zemju rakstnieki, sapulcējušies Berlīnē sakarā ar Vispasaules jaunatnes un studentu festivālu miera aizsardzībai, izpauž asu protestu pret pazīstamā nēģeru zinātnieka Dibua vājšānu un pieprasīja nekavējoties atbrīvot no cietuma dzejnieku Rodovānu Zogoviču Dienvidslāvijā, rakstnieku Alfredo Varelu Argentīnā, dzejnieku Faiz Achmetu Faizu un kultūras darbinieku Saidu Sadžādu Zacheru Pakistānā. Vini pieprasīja arī, lai nekavējoties atbrīvo grieķu rakstniekus un zinātniekus un kultūras darbiniekus Ricosu, Kornearus, Ludemisu, Fotiadisu, Desopotopulosu, Imvriotisu un viņu sievu

Rozu Imvrioti, Anoiānaksu, Karusosu, Katrakisu, Jolasisu, Schinasu, Livadinisu, Kostanaksu, Lizu Kotu, Kaitnu, Mameli, Aleko Paizi un citus cīnītājus par mieru, kurus monarchistiski fašistiskā Grieķijas valdība ieslodzījusi cietumos.

Attiecīgo valstu valdībām nosūtīts protesta telegramas parakstījuši daudzi dažādu zemju rakstnieki, to skaitā daudzi rakstnieki Martins Andersens-Nekse, turku dzejnieks Nazims Hikmets, čīliešu dzejnieks Pablo Neruda, dzejnieks Levs Ošepins un vācu demokrātiskā rakstniece Anna Zegerse.

Padomju folkloras Bauskas rajonā

Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Etnografijas un folkloras institūts šogad organizēja zinātnisku ekspedīciju, kura vienu mēnesi darbojās Bauskas rajonā. Ekspedīcijas dalībnieki — 22 Zinātņu akadēmijas līdzstrādnieki. Pedagoģiskā institūta un Konservatorijas studenti, LPSR MP Kultūrizglītības iestāžu komitejas darbinieki vāca tautas daiļrades (tai skaitā pirmo reizi Padomju Latvijā arī tautas deju) un etnografijas materiālus, to aprakstus. Vini sniedza palīdzību rajona kolchozu un darba vietu mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem, organizēja konsultācijas un praktiskas instruktažas, nolasīja vairākas lekcijas. Ekspedīcijas iegūtie materiāli dod iespēju spriest par šī rajona kolchoznieku, strādnieku un jaunatnes masu māksliniecisko jaunradi, kurā atspoguļojas viņu uzskatu un dzīves veida izmaiņas komunisma celtniecības apstākļos.

Ekspedīcijas darbība aptvēra tiklīdz Bauskas pilsētu, kā arī rajona ciemu — Skaiskalnes, Brukanas, Vecsaulis, Mazsaulis, Jaunsaulis, Ilcīes, Adžūnu, Lībiešu, Codes, Garozas, Buriniekus, Stelpes, Rundāles un Pilsrundāles ciemu kolchozus. Tās dalībnieki savākuši pāri par 3000 folkloras vienību, pāri par 350 etnogrāfisku aprakstu (tai skaitā par kolchoznieku sadzīves jautājumiem, tautas celtniecību, kolchoznieku kultūru), pāri par 100 fotoattēli, ap 80 zīmējumiem, kā arī dažādas etnogrāfiskas priekšmetus un to paraugus.

Ekspedīcijas iegūtie padomju folkloras materiāli spilgti apliecina, ka Padomju Latvijas kolchoznieki un pilsētu darba laudis, bolševiku partijas vadībā diendienā, cīnīdamies par komunisma uzcelšanu, attīsta vispusīgu māksliniecisko jaunradi, izvirza no sava vides talantiskus dziesminiekus, muzikus, choreografistus. Viņu jaunrade organizēti izauz no strādnieku, kolchoznieku un padomju jaunatnes radošā darba entuziasma. Uz Bauskas rajona darba lauku māksliniecisko aktivitāti pilnā mērā attiecīnāmi laikraksta «Pravda» šā gada 187. numura ievadraksta vārdi: «Laimīga dzīve rada laimīgu dziesmu».

Atšķirībā no mūsu folkloristu iepriekšējo gadu ekspedīciju darba (tādas ekspedīcijas notiek kopš 1947. gada), kad padomju folkloras sacerējumus dēvēja galvenokārt nieraistijā no atsevišķiem teicējiem, šogad Bauskas rajonā (pirmo reizi mūsu apstākļos) uzrakstīti vērtīgi kolektīvu radīti tautas mākslas materiāli: dziesmas, dejas, melodijas.

Tā Bauskas rūp kombināta strādnieku viru koris (dirigents Z. Purvs) kolektīvi sacerējis vairākas masu dziesmas. Melodiski izteiksmīgas ir šī kolektīva «Miera dziesmas». Atsevišķi tās tekstā nānī (daļa no tiem prasā vēl tālāku slīpējumu), spēcīgi un ar atzīstamu māksliniecisku gaumi izveidoti padomju patriotu vienoto gribu aizstāvēt mieru:

Svešu zemju bagātīnīki
Celas jaunu karu sākt.
Esiet modri, darba laudis,
Tautu mieru nosargāt!

Par veiksmīgu iāatzist šī kora dalībnieku sacerētā dziesma, kurā atspoguļojas jaunais, kas šogad raksturo mūsu socialistiskos laukus, kombinu masveida pielietošana:

Man izauga simtu vārdu
Vienā saima galinā,
Divas dienas, trīs naktsnīgas
Kombainierim sviēdri plūst.

Arī tautas dejas ir kolektīvi radījuši vairāki Bauskas rajona darba lauku mākslinieciskās pašdarbības pulcīnī: Bauskas rūp kombināta delu kolektīvs sacerējis «Vērpēju deju», Lēnina vārda nosauktā kolchoza delu kolektīva bied-

ri asprātīgu un veiklu «Slaucēju deju». Choreografijas specialistu vadībā minētās dejas būtu izveidojamas tālāk, popularizējamās visā republikā. Pagājušajā mācību gadā arī Bauskas II 7-gadīgās skolas pionieri kolektīvi sacerējuši virkni jaunu dziesmu tekstu. Vairāku pionieru vienību sacerētās dziesmas kā satura, tā mākslinieciskajā zinā ir vērtīgas. Piemēram:

Draugi, šodien liela diena;
Šodien skolu nobēdzām.
Citu gadu šai laikā,
Būsim darba pirmrindnieki.

Mans ietīnī brigadieris,
Māmulina pomsniece,
Es ar iesu palīgos
Augstas ražas izaudzēt.

Šo sējam, to sējam,
Kolchozu iesējam.
Brālis pērka motociklu,
Es tam rīpas sagādātu.

Dūkdama sāie kombainis
Kopējā tūrmā:
Gan tas plāva, gan izkūla,
Gan graudinus izvērtja.

Kolektīvā mākslinieciskajā daiļradē, kad atsevišķi tā dalībnieku daļēji vai pilnīgi sacerētu darbu kolektīvs pēc tam radoši pārveido un noslēp, atklāta tautas mākslas dzīvā būtība. Šādā jaunrades procesā veidojas idejiski un mākslinieciski spilgti sacerējumi, jo ikviens nozīmīgs ierosinājums vai atradums ar kolektīva pūlēm spēlēt kļūst un arī kļūst par vērtīgu darbu. Tautas radošo spēku uzplaukums, tautas aktīvā līdzdalība savas mākslas izveidē — uzsvērtas jau minētajā «Pravdas» ievadrakstā — ir dzīvas, komunisma iezīmes mūsu dzīves īstenībā.

Bez kolektīvi radītiem folkloras materiāliem zinātniskās ekspedīcijas dalībnieki uzrakstījuši arī atsevišķu teicēju padomju folkloras sacerējumus. Tie iegūti no strādniekiem un kolchozniekiem: A. Zvejnieces un E. Zemzara (Bauskas rūp kombinātā), no A. Bērziņa (Vecsaulē), A. Laukgaile (kolchozā «Gaisma») un citiem.

No uzrakstītiem folkloras materiāliem daļa ir arī priekšpadomju folkloras vienību. Interesantas dziesmas un citu materiālu devuši A. Ledaine un L. Stanke (Skaiskalnē), L. Ziedinš (Lenina vārda nosauktajā kolchozā), K. Lapina un 99 gadus vecā L. Rutka. Bauskas rajonā iegūtie priekšpadomju laika folkloras materiāli atšķiras no citu uzrakstītiem, jo tajos samānāma lietuvju tautas dziesas un muzikas ietekme.

Folkloras nozarē sevišķi vēl jāatzīmē Bauskas rajona tautas dziedātāju uzrakstījumi, kas veikti daudz pilnīgāk nekā agrākaikos gados. Starp citu šai ekspedīcijā pirmo reizi uzrakstījums pielietota modernā padomju tehniskā ierīce — magnetofons.

Bauskas rajonā iegūtie etnogrāfijas materiāli raksturo arī Latvijas kolchoznieku novatorismu celtniecībā, mākslinieciski izveidojot sabiedriskās ēkas (piemēram, kultūras nams kolchozā «Gaisma»), rada socialistisko formu ieviešanas sadzīvē, ierāžas, ikdienas valodā, mākslas amatniecībā. Iegūti jauni materiāli par lauku amatniekiem, celtniecību.

Sakarā ar ekspedīcijas dalībnieku ierosinājumiem Bauskas rajonā šai pirmajā mūsu republikā nodibināts etnografijas un folkloras pētīšanas centrs. Ar partijas, komjaunatnes, vietējo izglītības un citu organizāciju līdzdalību, sistemātiski izmantojot zinātnieku konsultācijas, šis centrs (darbosies tie no vada pētniecības muzeja) gādās par to, lai visi rajona mākslinieciskās daiļrades labākie sacerējumi iegūtu masveida izplatību rajonā un visā republikā.

J. Niedre

Gatavoja A. Pumpura dzimšanas gadadienas atzīmēšanai

Neretas rajona Pilskalnes ciema kolchoznieki un skolu jaunatne gatavoja ievērojamā dzejnieka, «Lāčplēša» autora Andreja Pumpura 110. dzimšanas gadadienas atzīmēšanai 22. septembrī. Kolchoza «Karogs» pilnspalvēcī parādīja nolasīt referātu «Cīņa par latviešu tautas epu XIX gs. un A. Pumpura «Lāčplēši» kā latviešu tautas epu».

Pasleik vāc materiālus A. Pumpura darbībā veiktajai izstādei kolchozā. Interesanti ir folkloras uzrakstījumi, kas saistās ar Pumpura epā atrodamo vielu. Izstādes materiālos parādīti gan «Lāčplēša» izdevumi, gan teiku avoti, gan padomju preses recenzijas un raksti par to.

Stalīngradas hidromezģla celtnieku sacensība

Pēc dažām dienām paiet gads, kopā publicēts PSRS Ministru Padomes lēmums par Stalīngradas spēkstacijas būvi. Hidromezģla celtnieki sacensās par šīs ievērojamās dienas cienīgu sašaidinānu.

Priekšgalā izvirzījis labā krasta būvraļons. Tā kolektīvs strādā, aizstiežoties priekšā grafikam, sevišķi

lieli panākumi ir mechanizatoriem. Ivana Jellisejeva ekskavatoru vadītāja brigāde līdz 15. augustam izpildīja mēneša uzdevumu. Šīs brigādes dalībnieks I. Poljakovs veica mēneša normu 10 dienās pirms termiņa. Mechanizatori apņēmušies līdz gada beigām izrakt 50.000 kubikmetru zemes virs plāna.

LIELĀS MIERA CELTNES

Pagājušā gada augustā visu pasauli aplidoja vēstis par lielajām komunisma celtnēm Padomju Savienībā. Padomju valdības vēsturiskie lēmumi par Kuibšēvas, Stalīngradas un Kachovkas hidroelektrostacijas, Galvenā Turkmēnijas, Dienvidukrainas, Ziemeļkrievijas kanālu un Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvi un vienprātīgā sajūsmā, ar kādu šos lēmumus apsveica padomju laudis, no jauna apliecināja divas sverīgas patiesības, divas padomju dzīves pamata līnijas. Uzvarējušā socialisma valstī piepildās visgrandiozākā plāni, kas leiviza ne vien padomju tautu, bet visas cilvēces attīstību jaunā, augstākā pakāpē, neatlaidīgi tuvojoties komunismam. Varenī pieaudzis un ar centru dienā jo vairāk sakuplo padomju spēks. Tā ir viena patiesība, un tā lielā priecībā iemirdzēties darba lauku acīm visā pasaulē. Šīs patiesības stari izlaužas cauri meln dūmakā un cietumu mūriem kapitalisma zemē, no tiem kā dzelzi saraušas apspiedēji un tumsoni, un viņu sula, kas jau ilgu gadu nosvīdusi cēnsas savus melnos melus iegulvot par patiesību, savas bailes un bailu radītos draudus uzpūst par spēka pazīmēm, savu tautu lielā vairākuma postu iztēlot par paradīzu. Un otra tikpat daļa un cildena patiesība — doma, ka jaunās komunisma celtnes, Padomju Savienības arvien pieaugošā varenība, visu padomju lauku radošā enerģija kalpo mieram. Kas cel skolas, rēk tukšņēko kanālus, aizsprosto upes, lai viņu spēki neaizplūstu tukšā trauksmībā, bet darītu cilvēkiem labu, — kam tad darbi un plāni piepildā dzīves stundas un gadus, tie nevēlas karot. Padomju ogļrači, dārznieki, inženieri nevēlas izliet nekaitīgo karu nevēlēto asinis. Padomju laudis ir radīti, jaunas dzīves celāji.

Domājams, mums visiem būs dziļi iepatikusies mazā padomju meitene, kas Stalīngradas bērnu nama šopavasar uzrunājis angļu arod biedrību delegātu un par kuru angļi nupat patiesīgi un savijot pastāstījuši savā brošūrā. Jaunā stalīngradiete saņemusi no ciemiņiem kā dāvanu lelli un secināja ar savu īsu runu. «Viņa sacīja, ka gribot apsvērt visu Anglijas bērnu, un izteicē cerību, ka viņi visi varēsot dzīvot mierā. Viņa vēlas, lai visas pasaules bērni augtu laimīgi un varētu atvītiot savus tēvus un mātes, kas nogalināti kara». Ko gan vēl patiesīgāku un cildenāku var pasācīt ne vien bērns ar rotālu lelli rokā, bet arī ikviens pieaugušais? Tās ir visas nepārtīgu un krievu lauku domas un vēlēšanās. Par tām cinās ģeologi, inženieri un strādnieki Volgas, Dņepras, Donas un Amudarijas krastos. Tās aizstāv labākie rakstnieki visās valodās. Hikmets un Tichonovs, Neruda un sirmais Andersens-Nekse. Padomju meitēns, angļu strādnieku lelli saņēmis, pateicis simtu miljonu domas. Taisni tādēļ visās Padomju Savienības malās darba laudis kāpinā savu enerģiju, meklis un atrod jaunas darba metodes, rada jaunus izgudrojumus, lai darbi veiktos sekmīgāk un labāk nodrošinātu mieru — un visas pasaules bērni augtu laimīgi. Stalīngradā niknās kaujās padomju laudis pagriezā cilvēci iepretim gaismai, rīta saulei, un melnēns kopā ar mums visiem vēlas, lai šī gaisma vairs nepādzistu, lai pasaule vairs neiegrimtu asigainā tumsā. Un visai priecīgi nu dzirdēt, ka to pašu vēlas arī angļu strādnieki. Mēs gan jau arī agrāk zinājām, ka Morisons nerunā angļu darba lauku, bet angļu un amerikāņu kapitalistu labā. Bet patīkami vēlreiz noskaidroties, kā tās angļu tautas nodevējis veltīgi cāpstina savu mēla muti, — Stalīngradas meitenei tie vairāk kā viņam.

Tāpat ar prieku domājam par jaunām pilsētām, kas patlaban aug padomju upju krastos. Vienas vārds sevišķi saista, pievērkt pāri tūkstoš kilometriem sirdis un prātus kā neatvairāms magnets. Komsomolska pie Volgas atgādina, ka padomju jaunatnes, padomju darba lauku centienus allaž vada un stiprina idejiska pacilātība, ka viņu enerģija, viņu celtniecības patoss nepavisam nelīdzinās islaicīgai strūklai, kas uzšalc, pamirguļo un pagaist, bet ka šīs īpašības leaugušas rakstūrā, ikdienā, kļuvošas par padomju dzīves neatņemamu sastāvdaļu. Lenina-Stalīna partijas idejas, komunisma lielie mēr-

ķi atkal un atkal iejūsmina padomju laudis, rada neizstīkstošus spēka avotus. Komsomolska pie Amuras jau romantisku leģendu apvīta, grāmatās attēlota kā viens no padomju valsts jaunības gadu jaunākajiem sasniegumiem. Dažs labs no mums varbūt vairāk ilgojas redzēt šo pilsētu nekā dienvidu kūrvietas. Komsomolskā pie Amuras svinēja vienu no savām spožākajām uzvarām padomju cilvēka tēraudcietā griba, kas piekera vispārdošākam sapnīm un nešaubīgi to pārvērs īstenībā. Un, lūk, jauna Komsomolska sāgas ar veco, kā tagad jau var saukt amurieti. Ko būvē, ko dibina amerikāņu un angļu kapitalisti? Spēkstacijas viņiem nav pa spēkam, skolas viņiem nav vajadzīgas, tumsas filozofam Hakslijam jau tagadējo skiet par daudz (nākt klāt tikai spiegu un diversantu akadēmijas). Viņi cel kara bazes svešās zemēs, kas viņiem nepieder, bet nelaimīgā kārtā iepinušās Volstrita miljardieru tīklos, cel jaunus cietumus, apvelk dzeloņžogus jaunām nometnēm, lai tur spīdzinātu vienkārsus laudis, kas vēlas darbu, maizi, mieru. Tā ir bojā ejošas pasaules celtniecība. Kādreiz itāļu grafiķis Piranezi ar lielu meistariību un fantāziju saimēja veselu cietumu seriālu ar divainiem siņu krustojumiem, pagrabiem, torņiem un moku rīkiem. Blakus senlaiku drupām cietumi viņa otnai, zīmulum vai adātai padēvās visveiklāk. Mūsu diēnās amerikāņu, angļu, franču kapitalisti un karotāji viņam jauniem cietumu un moku kambaru, drupu un postužu ofortiem sagādātu visbagātākos un fantastiskākos materiālus. Tāda ir grimošās pasaules celtniecība un māksla. Padomju mākslinieki parādā lielus darbus upju krastos, milzīgās zemes rāceņu mašīnās, jaunās pilsētās, laudis, kas tās cel. Viņi atmasko amerikāņu un angļu kapitalistu zvēru dabu, rāda viņu varmācības, Padomju rakstnieki attēlo darba rosmi, kas valda visā valstī, tautu sadraudzību, komunisma cēlājus. Viņi tiesā Pchenjanas sagrāvējus, Grieķijas un Spanijas tautas apspiedējus. Nav šaubu, ka blakus jau pazīstamajiem Ažajeva un Babajevska romanēm drīz radīsies jauni, kuros atspoguļosies mūsdienas upju celtniecība un kas iedvesmos padomju laudis jaunām darba uzvarām. Padomju Latvijas darba laudis rūpnīcās un fabrikās jau roši piedalās lielajā celsmē. — latviešu rakstniekiem tie pilnas rokas darbs, kas vēl veicams.

Kad paraugāmies schematiskajā kartē, kur jau uzcēlto spēkstaciju torņi sasauca ar vēl uzcēlamajiem, domās varam izcelot pa vispārskatnākiem maršrutiem. Dodamies lejup val augšup pa zilajām ūdeņu strēmēm un jomām, apstājamies pie baltajiem hidroelektrostacijām un slūžu dambjiem, nokāpjam no kuģa un dodamies pa zālajām gatvēm drupu un dārzu valstībā. Jo ar kanāli, kuģi un staciju taču vēl nav aptverta visa jauno celtnu nozīme un ietekme, tā aizsniedz tāli un dziļi laukos, kolehozos un pilsētās. Un pāri šai zālīzīlajai kartē, pāri padomju cilvēka pārveidotai dabai augstu gaisos ieraugām planāmajās sarkanā karogu ar biedra Stalīna tēlu, kā tas mums palieca atmiņā no svētku vakariem un naktīm Maskavā. Augstu pāri Maskavai, pāri pasaulei sarkanais brīvības un laimes, komunisma karogs.

Tāds ceļojums pa celtnu karti ir patīkama un viegla lieta. Sannot viegli. Lai sapni drīzāk kļūtu realitāte, vajadzīgs neatlaidīgs, mērķtiecīgs darbs, sviedrus nežēlojot. Šim mierā celtniecības darbam padomju laudis mobilizē visus savus spēkus. Jaunpēdē Miera aizstāvēšanas padomju komiteļās prezidijis sapulcēšies, lai pārsprīestu parakstu vākšanu Vispasaules Miera Padomes aicinājumam par Miera Pakta noslēgšanu starp piecām lielvalstīm. Parakstus, kas miljoniem sarītēs mūsu zemē Aicinājuma lapās, dara sevišķi ietekmīgu un nozīmīgu milzīgā mērīgās celtniecības darbi. Ikviens no mums ilgojas, lai kuģis drīzāk peldētu lejup un augšup pa upēm un kanāliem, cauri slūžām kā laipnu plaukstu pacēlts, pa vidu jauniem laukiem un dārzēm, un kuģa sarkanā fлага sasveicinātos ar pietātnu karogiem pie vecām un jaunām pilsētām.

J. Sudabkals

STALINGRADAS ZEMĒ

(Rakstnieka piezīmes)

4. ŪDENS. ENERĢIJA. DZĪVE.

MICHAELS LUKOŅINS

Volgas-Donas kanāla un Stalīngradas hidroelektrostacijas celtniecībā ir milzīga tautsaimnieciska nozīme visa Leļasvolgas novada un it īpaši Stalīngradas apgabala dzīvē ne vien tāpēc, ka ar to tiks radīts savienotais ūdensceļš un gigantisks enerģētisks mezģls, bet arī kā izšķirīgam pasākumam zemes un klimata pārveidošanā, visa novada tautsaimniecības bāzes pārveidošanā. Agrāk, piemēram, Volgas-Donas projekta nebija saistīts ar Pievolgas zemju irigācijas un apūdeņošanas problēmu. Tagad mūsu dižceltnes kompleksi atrisina arī šo iautātumu.

Lai varētu iztēloties dižceltnu nozīmi, jāņem vērā Pievolgas sensenais posta nesējs — sausums, ko rada novada pustuksnīgā daba un it īpaši vēl, kas oīs no Azijas tukšnešiem. Biedrs Stalīns jau pirmajos padomju varas nostāvēšanas gados pievērsa uzmanību Pievolgas pārveidošanas problēmai.

Statistika atzīmē, ka pēdējo 60 gadu laikā sausums 20 reizi piemēķēlīs Stalīngradas apgabalu nereti vairākus gadus pēc kārtas. Bada posts Pievolgā bija bieža parādība. Laba pavasaris daudzkārt beidzās ar sausu karstu vasaru, dedzinotiem vējiem. Tad sākas dievkalpojumi, asarainas lūgšanas, oestološana, bet daba bija nepieļūdzama. Dažkārt savilkās mākonī, nokarājās kā zilas bārkstis, varēja saskatīt — lija lietus. Bet zemē nenokrita neviena lāse.

Lietus, nesasniedzis zemi, svelmainā vēja sakaitētā gaisā pārvērtās tvaikos. Nika sūmi, baloia izdedzinātās tukšās vārpīnas, sažuva arbužu lapotne ar visiem augiem. Tad sākas vēsēlu Pievolgas ciemu bada ceļojumi. Tūkstošiem cilvēku mira ceļā, uztūkuši no baltu dūšanas. Liesmoia ugunsgrēki, kurus ūdens zinā nabadzīgā apvidū bija grūti nodzēst.

Gadu pēc gada mocīlās šīs auglīgās zemes un devīgās dienvidu saules novads.

Gadus četrus vecs, būdams mātes — atraitnes apgādībā palikušas daudz bērnu ģimenes locēķis, Aizvolgas ciemā Bīkovi Chutora es pieredzēju tūkstoš deviņi simti divdesmit pirmā — divdesmit otrā gada badu. No šiem gadiem man palikusi smeldzoša skumju sajūta. Atceros briesmu skatus, kad trakotā no slāpēm prātu zaudējušie māļlopi un nespēķā līma cilvēki. Atmīnā saglabājusies nekādre nēpārtraukta raudāšana un kāda savvalas auga saknu garša — no tēm mēs pārtīkam. Tas viss palēķā prātā kā viens vienīgs murgs. Pēc tam mēs vēl divas reizes pārcietām šīs šausminošās ciešanas — divdesmit piektajā un divdesmit astotajā gadā. Tie bija drausmīgi pārdzīvojumi, kas nekad neaizmirsīsies. Toreiz no bada nāves mūs izglāba jaunās padomju valsts varonīgie pūliņi: mums palīdzēja ar visu iespējamo.

Pirms revolūcijas cara valdība, izsūcot no tautas pēdējo sulu, nemaz neatbalstīja progresīvo krievu cilvēku centienus atvieglināt Pievolgas iedzīvotāju likteni. Ir zināmi daudzi gadījumi, kad no tautas vidus nākušie völdzīnīki — autodidakti mēģināja palīdzēt zemei, taču visi šie mēģinājumi bija lemti neveiksmēi, jo totalk vienkāro lauku lktenis neinteresēja nevienu valdošo aprindu pārstāvi. Biedrs Ļeņins sevā ģēnālajā darbā «Kapitalisma attīstība Krievijā», analizēdams arbužu ražošanas attīstības rūpnīcisko raksturu Bīkovo ciemā, uzvēra zemes izmantošanas pļsonīgo veidu, zemkopības mantrāusīgo, veikālnīcisko, ekspluatatorisko metodi, kas zēla šajā ciemā pagājušā gadsimta beigās. Kam tur bija laiks domāt par masu nabadzību, kad bija runa par pelni! Šajā ciemā arī tagad ir apūdeņošanas plantācija. Ūdeni tai piegādā ar tā saucamo cēģru — ratu ar spalpiem. Šo cēģru izaudrois mūsu gadsimta sākumā kāda bīkoviēis un piedāvāja izmēģināšanai Volgas krastā esošā zemes gabala īpašniekam — kulakam Jefimam Denisovam. Pasākums beidzās ar to, ka Denisova, pārliecinājies, cik labs ir šis rats, padzina tā cēģru ievīkola plantāciju un, izaudzēlot apūdeņotajā zemē minētajā apvidū nekad nepieredzētas ražas, kļuva par lielu zemes īpašnieku. Es pats bērnišķā brīvdienās tiku strādājis šajā plantācijā par algdzī — cēģrā iejūgo kameliu dzinēju, un redzēju, kas tas bija par ratam, ko kulaks ieguvā līdz pat 1920. gadam. Tā prātā totalk esgrābi un ekspluatēt tautas domu!

Lielās komunisma celtnes izmaina plašu rajonu ekonomiku un kultūru. Gār visu Volgas-Donas kanālā trasē izaugušā skaistā celtnieku ciematā. Daudzi no tiem saplūduši ar vietējiem ciemiem. Izbūvētas šosejas, izvilktas elektrības un ūdeņu līnijas. Vairāk nekā divreiz izaugusi kanāla

Vienīgi ekonomikas, it īpaši rūpniecības lielā uzplaukuma rezultātā padomju varas laikā mūsu zemē kļuva iespējams realizēt Pievolgas pārveidošanas grandiozo plānu.

Zinotāju partijas XVII kongresā 1934. gadā biedrs Stalīns, jau ne pirmo reizi, atkal pievērsās apūdeņošanas problēmai. Viņš norādīja: «Mēs nevaram iztikt bez nopietna un glūzi stabilas, no laika neļaušām neaizkarīgas labības ražošanas bāzes pie Volgas. Bāzes, kas katru gadu dotu ap 200 miljonu pudu preču latības.

...Uzdevums ir nopietni kerties pie Pārvolgas apūdeņošanas darba organizēšanas (J. Stalīns, «Ļeņinisma iaučiumis», 11. izd., 540.—541. lpp.).

Stalīngradas apgabala zemju apūdeņošanas un irigācijas mēģinājumi notika tūlīn pēc novada atbrīvošanas no Mamontova bandām. Toreiz pat atkal radās doma par Volgas-Donas kanāla izrakšanu. Drīzumā pēc Caricinas atbrīvošanas un baltgvardu sakāves, 1920. gada 14. jūlijā, bolševistiskajā avīzē «Borba» bija ievietots raksts par kanāla projektu, kas paredzēja celtniecības darbus veikt desmit gados. Proams, totalk tas varēja būt tikai sapnis. Pēc divām nedēļām — ceturtdien, 20. jūlijā, turpat laikrakstā «Borba» parādījās bēdu vēsts, ka 91.455 desetin plātībā iesētie rudzi un 124.443 desetin plātībā iesētie kvieši šogad pilnīgi un galīgi izdedzināti. Arī pēc tam bija neražas, bet tāja pašā laikā apūdeņošanas zemes gabalos novāca neparasti augstas ražas. Salīdzinājumam var minēt dažus piemērus. Ja 1920. gadā, sakaņā ar laikraksta «Borba» paziņojumu, gādīja, ka raža nebūs lielāka par 15 pudēm no katras desetinas, tad pirms Lielā Tēvijas kara Stalīngradas apgabalā nebija nekāds retums simts pudu ražas, un 1947. gadā, piemēram, Kotelnicu rajona Stalina vārda nosauktajā kolchozā apūdeņojamos zemes gabalos kolchozniece Anna Podstavka novāca 162 pudus kviešu no katra hektāra, bet kolchozniece Zemļanuchina — 328 pudus. Citā kolchozā, Sarpu rajonā, ieguva 228 pudus lielu rīsa ražu no katra hektāra. Bet Astrachanas apgabalā jau 1938. gadā apūdeņojamās zemes Charabalas rajona kolchozā «Krasnī partizan» 17 hektāru lielā plātībā ieguva 438 pudus vasaras kviešu no katra hektāra!

Lūk, dati par ražām 1950. gadā Stalīngradas apgabalā Valujevas izmēģinājumu stacijas apūdeņojamās zemēs no katra hektāra: vasaras kviešu — 313 pudu, ziemas kviešu — 322 pudu, kukurūzas — 625 pudu, prosas — 458 pudu, cukurbiešu — 3.426 pudu, kartupeļu — 2.220 pudu utt.

Lūk, ko nozīmē perspektīvi skatījumā Pievolgas zemju irigācija un apūdeņošana, ko veikis, izbūvējot Volgas-Donas kanāli, uzcēlot Stalīngradas hidroelektrostacijas, ierīkojot ar šīm komunisma dižceltnēm saistītās apūdeņošanas sistēmas. Sakarā ar Volgas-Donas kanāla, Cimlanskas hidromezģla un irigācijas kanālu izbūvi, irigācija aptvers 750 tūkstoš hektāru lielu plātību un apūdeņošana — 2 miljonus hektāru, tāja skatī Stalīngradas apgabalā irigācija aptvers 150 tūkstošus hektāru un apūdeņošana — 1 miljonu hektāru. Jerzeninas kanālis, kas stiepšies no Varvarovkas ūdenskrātuves uz Obilnojes ciemu, ar ūdens ieguvu no kanāla, tāpat 90 kilometru garais Nižne Cīrskas irigācijas kanālis, ar ūdens ieguvu no Cimlanskas ūdenskrātuves (šos kanālus izbūvēs 1952. gadā), atrisinās šo rajonu irigācijas problēmu. Stalīngradas hidroelektrostacijas celtniecība dos iespēju aptvert ar irigāciju 400 tūkstoš hektāru Stalīngradas apgabala zemes Aizvolgas visvairāk karstuma skartajos rajonos un ierīkot apūdeņošanas tīklu 1,5 miljonu hektāru plātībā. Makstrales kanālu kopgarums saņīsies ap 800 kilometru. Irigācijas sistēma cels neredzētā augstumā Pievolgas zemī ražību, tā sažādās iespēju ievērojami palielināt sējumu plātību, pasargāt ražu no dabas untumiem. Lūk, ko nozīmē ūdens!

Bet kāda nozīme mūsu saimniecībā ir enerģijai! Kādas pārmaiņas notiks rūpniecībā, kad pa vadiem sāks plūgt Volgas hidroelektrostaciju lētā strāva! Stalīngradas HES viena pati dos gadā 10 miljardu kilovattstundu elektriskās enerģijas. Tas būs varens spēks mūsu dzīves pārveidošanai.

Pavisam tikai pirms 37 gadiem toreizējā Caricinas aprīnka pilsētā un

ciemi nebija redzējuši vēl elektrību, tur laudis bija tikai dzirdējuši par to. Dzirdējuši par pašas Caricinas iedzīvotāju bēdīgo pieredzi, kad tie, visnepatīkamākajā kārtā iepazīnušies ar šo vāremo spēku, vairāku gadījumu dēļ bija sākuši kurnēt par šo jaunievedumu.

1914. gada pavasarī Caricinu satrauca šāds notikums. 13. maijā Sanomjanca pilsētā pirti mazgājās Caricinas karmās novietotā Atkarskas pulka 7. rota. Pēkšņi, diēnas laikā, no pirts atskanēja skali kiledzieni: «Glābiet! Nosita! Nosita!» Tūlīn pēc tam no pirts sāka skriet ārā kaili cilvēki, kā nepazīstīgi meļas uz ielas kareivji, panikā spīdzamī viens otru nosē, atskanēja briesmīgas daudzbalssīgas vainanas. No pirts izkluvuši tie šausmās skrāidāja pa ielām, nespēdami izskaidrot notikumu. Kad atbrauca policija un ieradās pilsētas golvā Ostē-Sakens, no pirts izvilka vairākus likus Noskaidrojās, ka kareivji bija pirti ne vien mazgājušies paši, bet arī mazgājuši velu un izkāruši to zāvēšanai uz slikti izolētajiem elektrības vadiem. Viens no kareivjiem atvēris velas gabalu un, strāvas ķeris, sācis kliegt. Šim kareivim gribēdams to glābt, pieķēries otrs, otram trešais, un tā viņi atdeva tālāk cits citam savas mokas, kļiedamī un saukdamī nallgā. Panikas laikā durvīs kāds kareivis noslēsts, divus nogalinājusī strāva, — Lūk, kur noved jūsu elektrība! — sašutā Caricinas sabiedriskā doma. — Te nonāvēja meiteni, tagad — trīs kareivjus. Dārgi mums izmaksā izgudrotāju un vietējo prātveidņu nekam nederīgie izdomājumi. Aizvāciet elektrību! — prasīja Caricinas tirgoņi.

Tai pašā laikā pilsētas domē nezkuro gadu turpinājās debātes par elektriskā tramvaja līnijas izbūvi uz Francu un Lielgabalu rūpnīcām. Līdz pat Oktobra revolūcijai šīm debātem nebija nekādu rezultātu. Zirgu tramvaju īpašnieki un vāzōnu saimnieki visvisādā biedēja ar elektrību, uzpīrka domādējus un katru reizi balsošanā uzvarēja.

Tautas masu tumsība un nabadzība bija izdevīgas torēzībēm Caricinas valdītājiem. Vai viņiem vajadzēja, lai Francu rūpnīcā dumpīgie strādnieki varētu ar tramvaja palīdzību biežāk satikties ar Lielgabalu rūpnīcas strādniekiem, celt nemieru pilsētā, ietekmēt kokmateriālu apstrādāšanas rūpnīcu un kuģniecības kompaniju strādniekus! Vai vajadzēja dot tautai elektrību, lai tās spīgtā gaisma varādātu D.J.M.O. rūpnīcu strādnieku mīklelu drēģnos rakstus viņu nožēlojamo dzīvi ciematā, tā sauktajā «krievu sādžā», kur pat mironus kā ziēnā, tā arī vasarā iznesa no mājām pa logiem, tāpēc ka šķīrti būdinu durvīm negāja cauri. Vai vajadzēja apgaismot aprīnka zemnieku bezcerīgo dzīvi, tiem uztūkot no bada, cietot no neražas un mēra! Nē, to visu vajadzēja turēt tumsā, nomākt ar bailēm, nomierināt ar dievlūģianēm Gorodisčē, ar pareģojumiem, ākstiem, raudosām svētbildēm. Caricinā tū cītīgi laida darbā zvanus, ka 1915. gada 26. martā Pokrova baznīcā zvanišanas laikā zvāna mēlei nolūza divus pudus smags vara gabals! Bija valadzīsa dzīla tumsība, lai apspiestu, nomāktu kuru katru tautas domu, samītu kuru katru tautas ierosinājumu, izdeldētu kuru katru sapni par saismu.

Tā tas bija pirms trīdesmit septiņiem gadiem!

Soli pa solim biedra Stalīna vadībā mūsu zeme izpildīja Ļeņina pravietisko plānu. Stalīngradas apgabals, kuram arī tagad ir ievērojama enerģētiskā saimniecība, kļuva par industriālu apgabalu. Pievolgas lauksaimniecība arī tagad ir augsti mehanizēta. Var iedomāties, kā uzplauks industrija un lauksaimniecība, kad tās saņems tik daudz lētas elektriskās enerģijas. Ūdens spēkstacija atbrīvos miljoniem darba roku, daudz ražīgāks kļūs padomju cilvēku darbs. Viena kilovattstunda elektriskās enerģijas dod tācu iespēju izslaukt ar elektrisko slaucamo aparātu 45 govīs, nodroņt 15 aitas, nocelt 10 metru augstuma 36 litrus ūdens, noaut 10 metrus auduma, izgatavot 2 pārus kurnju, izcept 88 kilogramus maizes! Cik daudz naftas un akmeņogļu bū iespējams ietaupīt, kā pārveidosies padomju cilvēka dzīves apstākļi!

Ūdens, elektriskā enerģija, mežu aizsargoslu zālās audzes, augstā agro tehnika pašos pamatos pārveidos mūsu tautas saimniecību, radīs komunisma ekonomisko bāzi.

(Turpinājums nākamajā numurā)

LIELĀS CELTNES TRASE

celtniecības laikā Kalača pie Donas. Tur sākušas darboties mehaniskā, autoremonta, remonta mehaniskā rūpnīca un kokapģērbtāva. Nami lielāko tiesu apgādāt ar centrālpakuri, ūdensvadu un kanalizāciju. Pavairojies rūpniecības un pārtikas preču veikalā skaits. Pilsētas centrā izbūvētas divas lielas

skolu ēkas, stadions un grāmatnīca. Jaunajā celtnieku klubā ir ziemas un vasaras kinoteātri un telpas pulcīniem. Autobusi uztur satiksmi starp pilsētu, staciju un būvrajonu pie Donas.

Pašlaik cel jaunās administratīvās un dzīvojamās ēkas, būvē aizsargvalni Donas labajā krastā.

Maskavas Padomes vārdā nosauktā teatra viesizrādes

IZRĀDE PAR KOMUNISMA AUSMU

Maskavas Padomes vārdā nosauktā teātris vienmēr daudz un iejutīgi strādājis ar dramaturgiem, radot padomju lugas, spilgtas izrādes par mūsu Dzimteni un tās laudim.

VK(b)P CK vēsturiskie lēmumi ideoloģiskajos jautājumos vēl vairāk pievērsa teātra kolektīva uzmanību padomju lugai tagadējā laikmeta attēlojumam. A. Sofronova «Kādā pilsētā» un «Maskaviešu raksturs», A. Surova «Pārestība» un «Ausma pār Maskavu» Steina «Goda likums», Vinikova «Priekškauss», I. Kaškadomova un S. Korolkova «Biedri maskavieši», tāpat citas izrādes pamatoti izpelnījās atzinību ar patiesīgo, spilgto padomju īstenības atspoguļojumu.

Dramaturģiskā materiāla un sceniskā iemiesojuma ziņā neapšaubāmi viena no pārākajām ir luga «Ausma pār Maskavu», ko inscenējuši teātra galvenais režisors PSRS tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts J. Zavadskis un Baltkrievijas PSR nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureāts A. Sapss.

Luga «Ausma pār Maskavu» saistīta teātri ar to, ka tajā interesanti attēlots mūsu dzīves vissarežģītākais un visinteresantākais process — komunisma ienākšana īstenībā, šodienas saskarsme ar skaisto rītdienu. Teātris prātis ne vien pareizi, aizrautīgi izlasīti dramaturģisko materiālu, bet arī ievērojami papildināt to, padarīt bagātāku, rast savu īpatnēju atrisinājumu. Uzveduma inscenētāji — dekorators, komponists, aktieru kolektīvs atraduši izrādē pareizu noskaņu. Padomju dzīves skaistums, mūsu cilvēku dvēseles daļums — lūks, idejas, ko skaidri, noteikti un izteiksmīgi radošais kolektīvs pauž skatītājiem.

Izrādē ir ļoti daudz labas, neviltotas jautrības, dedzības, daudz prieka un dziļas cilvēciskas laimes. Tāpēc liekas, ka nav nejausība daudzās dziesmas un dejas komedijas plāksnē izveidotajās situācijās. Lugas personāžu skaits ir ne mazums vidējā un vecākās paaudzes cilvēku. Neraugoties uz to, paliek iespaids, ka šī izrādē ir stāsts par jaunību, par mūžam jauno dzīves prieku.

Lugas centrālo lomu — Kapitoliņu Solncevu — tēlo PSRS tautas māksliniece, Staļina premijas laureate Vera Marecka. Skatītājs ar savilpojumu vēro Kapitoliņas Solncevas likteni ne tikai tāpēc, ka viņš nepacietīgi gaida, kad tā beidzot izpratis, sāks apzināties savas kļūdas un maldus, bet arī tādēļ, ka viņš it kā pats tieši piedalās viņas padomju dzīvē. Notikumu uz skatuves, zālē pulcējušos skatītāju domas un jūtas apvienojas, dzimst skatuves un zāles pilnīga saskaņa, vienotība. Galvenais izrādē ir nevis Kapitoliņas Solncevas liktenis — tas ir tikai lugas fabulas kodols — bet gan padomju cilvēku apgarotā jaunrades darba tema, komunisma ausmas tema.

Kapitolinas Solncevas lomā Mareckas talants izraisās dziļi un daudzpusīgi. Aktrise ar lielu meistarību izveido smalku psiholoģisku zīmējumu. Savas varones garīgo pasauli Marecka atklāj ne jau uzreiz. Lūks, viena lēzme, vēl viena nokrāsa, tad vēl kāda intonācija — viss ļoti smalki, līdz pēdējam sīkumam patiesīgi, — un skatītājam pakāpeniski atklājas Kapitoliņas Solncevas sarežģītais raksturs. Tagā izpaužas ne tikai lugas tekstā, bet arī skaidrākā izteiksmīgajā «otrajā plānā».

J. MARKULĀNE

Dziļe aizsteigusies priekšā Kapitoliņai Kādreizējā partizane Solnceva — neapšaubāmi godīgs un pašizliedzīgs cilvēks no visas sirds gaida komunisma atnākšanu. Tāpēc viņa arī strādā, netaupidama pūļu un pat asacīdamās no personīgās laimes. Viņai viss dzīves saturs ir darbā, rūpēs par fabriku, kuras direktore ir viņa pati. Bet Kapitoliņa Solnceva nav pratusi saskatīt, ka komunisms valrs nav tāls sapnis, ka tas jau ir pavisam tuvu, valdonīgi ienāk dzīvē, arī pašas Kapitoliņas dzīvē. Taču lielā padomju ļaužu saime palīdz Solncevai izjust komunisma ausmas izraisīto prieku, iegūt pilnīgu laimi darbā, personīgajā dzīvē.

Strauji norisinās rakstura attīstība, tomēr Marecka prot rast psiholoģisku attaisnojumu katram savas varones vārdam, visai tās darbībai. Lūks, saruna ar meitu Saņu Kapitoliņa neskaidri sāks nojaust, ka viņa kaut ko palaidusi neievērotu garām, ka viņai blakus izaudzis cilvēks, kas domā patstāvīgi, kam ir savi mērķi, sapņi un tikpat stingrs, ciets un apņēmīgs raksturs kā mātei. Bet stūrgalvība, neticība apkārtējo cilvēku spēkiem tomēr gūst virsroku, un Kapitoliņa turpina iet pret straumi, līdz nobriest ass konflikts ar kolektīvu, ģimeni. Nav viegls pārdziņojums Solncevai-Mareckai viņas garīgā atdzimšana. Bet stingrā, spēcīgā daba, godīgā partijas biedra sirdsapziņa palīdz viņai izdarīt pareizus secinājumus. Teicami izskan aina, kad Kapitoliņa «atgūst redzes spēju», kad viņa sāks saskatīt «ausmu pār Maskavu».

Tēla psiholoģijas, idejas dziļā izpratne palīdzējusi Mareckai atrast arī vienreizējas ārējās krāsas. Jā, tikai tāda var būt Solnceva! Mazhet raupja, asa, strauja, bet tajā pašā laikā ļoti sleviškā, savdabīgi maiga. Tāpēc nav nekāds brīnums, ka līdzās asai intonācijai pēkšņi ieskanas sirenīga, liega (pirmā cēliena ainās), ka noteiktā, apņēmības pilnā žesta, zināmā mērā virsīgās izturēšanās vietā nāk gan lirisks dejas, gan līksma, nebedzīga rotaļa. Marecka godam pārvar visas grūtības un izveido lielisku, realistisku, spilgtu tēlu.

Daudz kas padara tuvu vienu otram vecākās Solncevas — Agripinas Semjonovnas — un jaunākās — Saņas tēlus. Viņām ir viengabalaina, dedzīga daba, visa viņu dzīve ir darbā. Kā vecmāmiņa, tā mazmeita ir vienlīdz jaunas.

Agripinas Semjonovnas lomu tēlo Krievijas PSRS tautas māksliniece, Staļina premijas laureate F. Raņevska. Agripina Semjonovna ir cilvēks ar istu valstsvīra prātu (ne jau vēlti strādnieki ievēlējuši viņu par savu deputātu). Viņa mīl dzīvi, cilvēkus. Šīs jūtas apmirdz viņas vecumdienas, piesātina tās ar lieliem, interesantiem darbiem. Smalks, šķelmīgs tautas humors, prasme saskatīt otrā cilvēkā visapslēptāko, kā saka, redzēt viņam cauri, — padarījuši Agripinu Solncevu par nepieciešamu cilvēku visiem apkārtējiem. Viņai uztic savus noslēpumus, pie viņas nāk pēc padoma. Raņevskas Agripina Solnceva nepavisam nav līdzīga tām vecenītēm bez savas īpatnējās sejas, kādas redzam daudzās mūsu lugās. Viņai ir bagātīgi izveidots, tipisks un

tajā pašā laikā savdabīgs, individuāls raksturs.

Daudzējādā ziņā vecmāmiņai līdzīga ir Saņa Solnceva (Staļina premijas laureate V. Choļina). Aktrise atradusi pareizās krāsas tēlam — viņas Saņā daudz dedzības, ticības saviem spēkiem, aizrautības. Bet dažkārt aktrise it kā nepaļaujas uz sevi, cenšas lieku reizi pasvītrot to vai citu varones stāvokli. Tad rodas zināma manierība, sadomātība, zūd vienkāršība, izturēšanās dabiskums.

Ļoti nozīmīgs izrādē ir fabrikas partorga Kurepina tēls, ko radījis PSRS tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts N. Mordvinovs.

Kurepins ir cilvēks ar lielu gribas spēku, ar augstu kulturu un plašām zināšanām. Viņš ir gudrs partijas darbinieks, masu vadītājs, kas labi pazīst cilvēkus, prot cinīties par tiem, kad viņi iestīguši maldos. Viņš pacietīgi, neatlaidīgi cīnās arī par Kapitoliņu, un skatītājs tic, ka tikpat neatlaidīgs viņš būs cīņā par ikvienu cilvēku, kas viņam ir tuvs ideālu un centienu ziņā. Smalkjūtīgs, atsaucīgs biedrs, labs ģimenes tēvs un draugs, jautrs, dzīvespriecīgs cilvēks — tāds ir Kurepins N. Mordvinova atveidojumā. Partorga tēla pareizā atklāsmē daudzējādā ziņā noteikusi arī visai izrādē nepieciešamo idejisko skanējumu.

Pateicoties Krievijas PSRS tautas māksliniekam, Staļina premijas laureātam B. Oļeņina teicami niansētajam tēlojumam, dzīvs un pilnasinīgs kļuvis biedra Stepanjana, ministra vietnieka tēls. Aina Stepanjana kabinetā ir viena no labākajām visā izrādē.

Interesanti tēlo akademiķa Rižova lomu Krievijas PSRS tautas mākslinieks O. Abdulovs. Pareizās krāsas Značkovska tēlam atradis Krievijas PSRS nopelniem bagātais mākslinieks S. Godzi.

Lugas «Ausma pār Maskavu» uzvedums ir liels un interesants teātra darbs. Izrādē pareizi izdarīti akcentējumi, skatītāja uzmanība pilnīgi pievērsta galvenajam. Bet tas nedod tiešības nevižīgi, bez rūpīga, smalka slīpejuma veidot mazāk nozīmīgos tēlus. Tādējādi var atņemt izrādē ansambļa noskaņu, padarīt to par «dižmeistaru» izrādē. Bažas, ka tas var notikt, rodas tāpēc, ka vairāku aktieru tēlojums nav pilnvērtīgs.

Neizteiksmīgi izveidoti tādi svarīgi tēli kā Anuta Bogdanova (aktrise N. Butova), Hermogens Petroviča (aktieris N. Brodskis), Kirils Michejevs (aktieris K. Sidoruks), Aleksejs Rižovs (aktieris A. Dubovs). Apstridami tēli kā luga, tā arī uzvedumā ir un paliek Bašlikovs (Krievijas PSRS nopelniem bagātais mākslinieks G. Budarovs) un operators (aktieris Rubcova).

Režisori visu savu uzmanību pievērsuši galvenajiem personāžiem un nav palīdzējuši pilnīgi atrisināt, līdz galam izveidot mazāk svarīgas lomas. Tas pazemina brīnīgā, meistariskā inscenējuma kvalitatīvo līmeni.

Maskavas Padomes vārdā nosauktais teātris beidz viesizrādes Rīgā. Var ar drošu pārliecību teikt, ka teātra viesošānās Padomju Latvijas galvaspilsētā ievērojami atdzīvinājusi mūsu teātra dzīvi, vēl vairāk nostiprinājusi latviešu un krievu teātra mākslas draudzību.



Aina no A. Surova lugas «Ausma pār Maskavu» Maskavas Padomes vārdā nosauktā teātra inscenējumā. Attēlā: V. Marecka (Kapitolina Solnceva) un N. Mordvinovs (Kurepins)

PSRS tautas mākslinieks

NIKOLAJŠ MORDVINOVŠ

Pirms gadiem divdesmit sešiem J. Zavadskā studijā ieradās jauns teātra entuziasts, kas, kaurēdamies par savu garo augumu, staigāja mazliet sagumis un runāja skanīgā, bet neizkoptā baritonā, kurā tūdaļ bija saklausāma Pjevolgas iedzīvotājiem raksturīgā «o» izruna. Tas bija tagad slavenais teātra un kino mākslas meistars, PSRS tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts N. D. Mordvinovs. Pie Zavadskā Mordvinovs nāca pēc padoma un palīdzības, jo pirmās jau toreiz bija pazīstams kā izcilis pedagogs un teātra jaunatnes audzinātājs, bet Mordvinovs tad nule kā bija piedzīvojis lielu neveiksmi. No Pjevolgas iebraucis Maskavā ar nodomu darboties teātra mākslā, viņš vispirms bija ģēvies uz kādu teātra studiju, taču tur viņu eksamenos izgāza cauri, motivējot ar to, ka viņš pavisam neesot «teātra darīdājam piemērots». Tā formalisti un satrunējuši esteti, kas tolaik vēl nebija galīgi satriekti un centās jaukt padomju mākslas skaidros ūdeņus, nespēja novērtēt no tautas masām nākušo talantīgo cilvēku. Zavadskis turpretim uzreiz saskatīja jauneklī lielu apdāvinātību, saprata, ka viņa priekšā ir vēl nenoslīpēts un tāpēc neattīrīts no sārnēm, taču noteikti spilgts dārgakmens.

J. Zavadskis daudz strādāja ar Mordvinovu, ko uzreiz iemīlēja viņa neatlaidības un lielo zinātāju dēļ. Jau ar pirmajām lomām N. Mordvinovs guva ievēribu Maskavas skatītājos. Tad arī precīzējās mākslinieka tieksmes, milzīgā tendence uz varonību, taču tam blakus arī spēcīga interese par raksturojumiem. No pirmā darīdādes perioda izcilākajiem Mordvinova tēlojumiem jāmin gan pretizlūkošanas aģents, narkotikāis Sobolevskis B. Lavreneva luga «Vienkārša lieta», gan Apolons Murzaveckis A. N. Ostrovska ģenlālajā komedijā «Vilkis un avis», gan arī poručiks Mičails Jarovols K. A. Treneva luga «Lubova Jarovaļa».

Sajās lomās Mordvinovs ar satiriska humora pieskaņu atmaskoja tā saukto «augstāko šķiru» pārstāvjus, bez žēlastības atsedzot šo personāžu reakcionāro garīgo pasauli un nodaļot tos tautas tēsi.

Mākslinieka tālākā izveidošanās tieši saistīta ar padomju dramaturģijas augumi un attīstību, kā teātri, tā arī kinematogrāfijā. Šeit Mordvinovs rada dižo Bogdana Chmelnicka tēlu, raksturo leģendāro Sarkanās Armijas komandieri Kotovski. Teātri Lielā Tēvijā kara laikā viņš kvēli, ar lielu pārliecības spēku tēlo Ognevu, patiesi atspoguļojot šajā cilvēkā tās jaunās iezīmes, kas raksturo Staļina laikmeta jaunos karavadoņus. Ogneva loma A. Korneičuka lugā «Fronte» māksliniekam bija ļoti mīla. Sajā visiem padomju laudim atbildības pilnajā tēvzemes vēstures periodā, šo lomu tēlojot, Mordvinovs veica ļoti nozīmīgu darbu.

Skatoties pašreiz Šekspira traģediju «Otello», pēc tam, kad Mordvinovs tanī

vairāk nekā trīs simt reizu tēlojis Venecijas mauru, pilnīgi rodas iespaids ka mākslinieks jau no dabas veidots šim tēlam — tik stalts un majestātisks, ar varenu skanīgumu balsi, kurā metāliskas notis brīvi mainās ar plūstošiem liriskiem čukstiem. Protams, Mordvinovam bija dotības, lai atrisinātu šo lomu, taču tā meistarība, kādu aktieris sasniedzis Šekspira traģedijas tēla idejiski mākslinieciskā atklāsmē, neapšaubāmi ir neatlaidīga, dziļi apgarotā ikdienas darba rezultāts. Uz Mordvinovu pilnībā var attiecināt V. Majakovska lieliskās vārsmas par daiļradi:

Dzeja —

tas pats, kas radiju dabūt:
ieguve grams,
bet darbs viss gads.

Meklējot

vienu vārdu labu,
valodas rūdas

tūkstoš tonnu rakit.

(«Saruna ar fininspektoru»)

Ielūkojoties mākslinieciskā darīdādes laboratorijā, pārskīrstot viņa akurātī iestāts lomu burtnīcinā, kur katrā lapuse izraibnāta ar piezīmēm par režisora aizrādījumiem, biedru padomēm, izrakstiem no grāmatām, mēs redzam, cik daudz strādā Mordvinovs, lai katru autora teksta rindu pārvērstu par savu paša dzīvo, pulsējošo domu.

Mordvinovs daudz un ar prieku tēlo lomas mūsdienu padomju lugās, ar savu pieredzes bagātā meistara padomu bieži vien aktīvi palīdzot dramaturgiem pareizi izvērst lugas konfliktus, tai pašā laikā nemazinot autora savdabīgo ieceres līniju.

Piecos gadus pēc VK(b)P CK vēsturisko lēmumu pieņemšanas ideoloģijas jautājumos, Mordvinovs fedzīvinājis uz skatuves tādus izcilus tēlus kā pilsētas komitejas sekretāru Petrovu (A. Sofronova luga «Kādā pilsētā»), akademiķi Vereiski (A. Steina luga «Goda likums»). Mākslinieks divas reizes apbalvots ar Staļina premiju: par Kostjušina lomas tēlojumu A. Surova luga «Pārestība» un Kurepina lomas tēlojumu A. Surova luga «Ausma pār Maskavu».

Pašreiz talantīgais meistars, kas agrāk jau kinematogrāfā radījis Arbenina tēlu pēc M. Lermontova «Maskarades» inscenētajā filmā, daudz un nopietni strādā, gatavojoties rudenī tēlot šo lomu savā teātri. Tai pašā laikā Mordvinovs iestudē jauno lomu V. Bila-Belockovska luga «Vētra», ko jaunā redakcijā gatavojas uzvest Maskavas Padomes vārdā nosauktais teātris.

Isajās atpūtas stundās mākslinieks sapņo par savām nākošajām lomām. Viņa domas saistītas pie Gorkija Jegora Buličeva un pie Šekspira Ričarda III. Tomēr visvairāk viņš vēlas uz skatuves radīt padomju ļaužu tēlus, šodienas komunistiskās sabiedrības cēlāus, cilvēkus, kas ar uzviņu realizē lielo Staļina programmu par komunisma uzcelšanu padomju Dzimtenē.

L. Glebovs

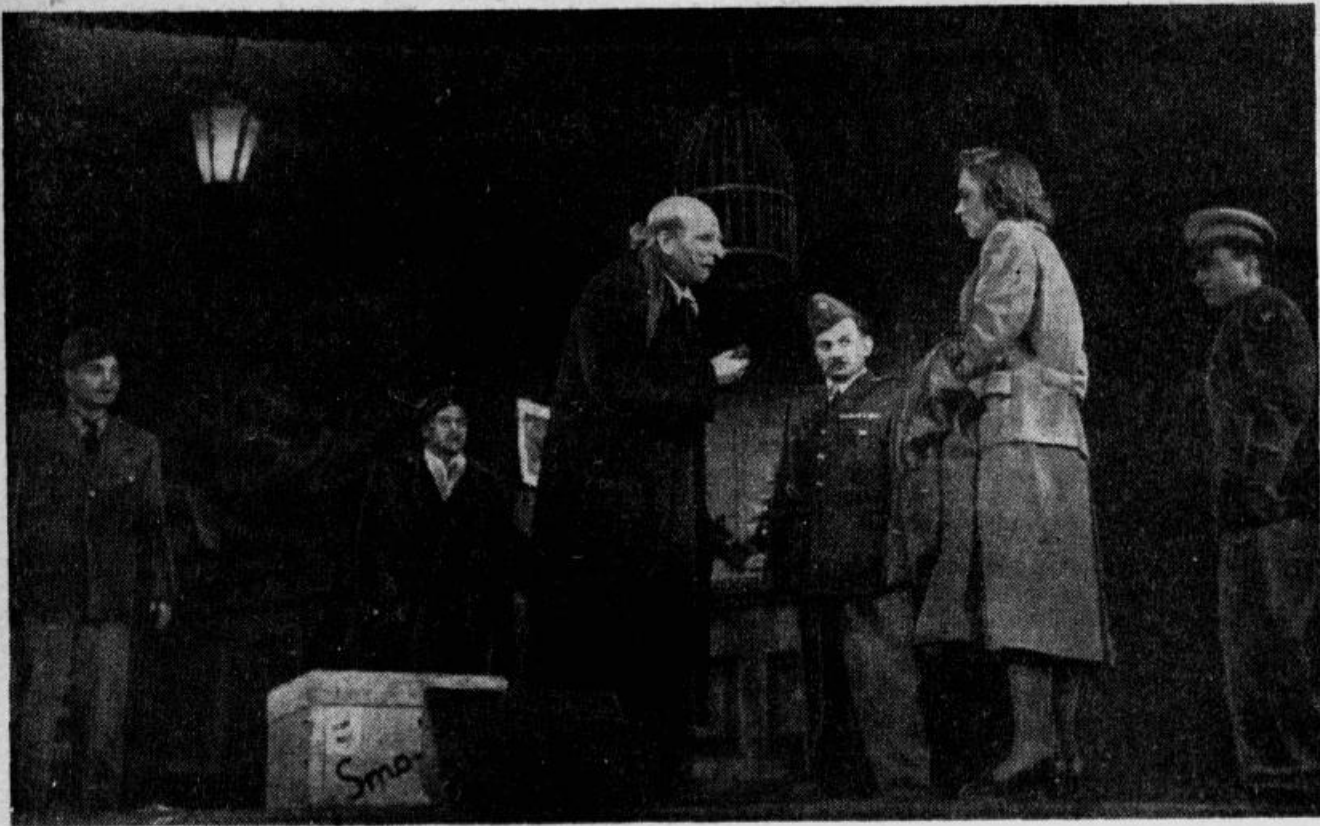
Maskavas viesi Daugavpilī

Izcils notikums Daugavpils kultūras dzīvē bija Maskavas Padomes vārdā nosauktā teātra viesizrādes, kas notika vienā laikā ar izrādēm Rīgā.

Daugavpilī, laikā no 18. līdz 24. augustam teātris viesojās ar piecām izrādēm. Daugavpils skatītājiem bija iespēja iepazīties ar ievērojamo padomju skatuves mākslas meistaru tautas mākslinieku O. Abdulovu, P. Geragas, R. Plata un citu jaunradi.

Pirmo reizi pilsētas vēsturē uz tā teātra skatuves pilnā sastāvā, ar visu skatuvisko ietērpu rādīja savus sasniegumus viena no mūsu Dzimtenes galvaspilsētas Maskavas vadošajiem teātriem.

Maskavas Padomes vārdā nosauktā teātra viesizrādes Daugavpilī vainagojās ar lieliem panākumiem un izvērtās par īstiem padomju kultūras svētkiem.



Aina no A. Pervenceva lugas «Jaunākais partneris» Maskavas Padomes vārdā nosauktā teātra inscenējumā. Attēlā (priekšplānā): R. Plats (Ernests Hillers) un L. Šapoņikova (Evelina Hillere).

Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teatra viesizrādes Odesā

Mūsu zemes teatriem ir teicama tradīcija katru gadu apmainīties vienam ar otru savā jaunrades pieredzē, dodoties viesizrādēs uz citām pilsētām un savienotajām republikām.

Krievu Dramas teatra kolektīvs iepriekšējos gados ciemojās izcilajā PSRS kultūras un mākslas dzīves centrā — Leningradā (1949. g.) un brālīgās Padomju Lietuvas galvaspilsētā Viļņā (1950. g.).

Sogad Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teatris pēc viesošanās Daugavpils un citos mūsu republikas novados devās viesizrādēs uz vienu no vislielākajiem Padomju Ukrainas rūpniecības centriem, uz Lielā Tēvijas kara varonpilsētu Odesu. Teatra darba salme uzskatīja, ka tā šajās viesizrādēs sniegs pārskatu par savu jaunradī Odesas skatītājiem, brālīgajai ukraiņu tautai. Šis nārska zināmā mērā saistīts arī ar Rīgas Krievu Dramas teatra — pirmā pastāvīgā krievu teatra Baltijā — piedesmit gadu pastāvēšanas jubileju, ko atzīmēs nākamgad. Tāpēc saprotams ir lielais savinojums un dziļā atbildības sajūta, ar kādu devās uz Odesu teatra kolektīvs.

5. jūlijā Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teatris sāka savas viesizrādes ar L. Seņina lugu «Gadsimta vīdus» («Pasauls sirdsapziņai»). Laiķā no 5. jūlija līdz 5. augustam Rīgas teatra kolektīvs sniedza 37 izrādes. Oktobra revolūcijas vārdā nosauktā Odesas valsts ukraiņu dramaturģu teātris, kurš tūlāk atradās viesizrādēs Rīgā, un 16 izrādes uz Odesas lielāko klubu un parku skatuvēm.

Bez jau minētās L. Seņina lugas Odesas skatītāji redzēja savu viegu pēdējo jauniestudējumu — L. Tolstoja romāna «Augšamcelšanās» dramatisējumu, lielā krievu dramaturģa A. Ostrovska komediju «Mežs» un «Nebija ne graša, bet pēkšņi radās trīs kapeikas», rietumu klasika Kaldersona komediju «Ar mīlu nejoķos», trīs latviešu autoru lugas — R. Blaumaņa «Uguni», E. Zālītes «Vārds sievietēm» un Latvijas PSR tautas rakstnieka V. Lāča romāna «Vētra» pirmās daļas dramatisējumu.

Odesieši ļoti atsaucīgi uztvēra latviešu autoru lugas. Šis pilsētas iedzīvotāji ļoti interesējās par latviešu literatūru un ļoti pazīst izcilāko latviešu rakstnieku darbus. Ļoti populāri lasītāju vidū ir V. Lāča romāni «Zvejnieka dēls» un «Vētra».

Sakarā ar to, ka odesieši bija iepazīstināti ar V. Lāča romāna «Vētra» varoņiem jau pirms rakstnieku lerašanās Odesā, saprotama arī tā lielā interese, ko viņi veltīja šā romāna pirmās daļas dramatisējumam un tā izrādēm, tāpat saprotamas ir arī viņu principiāli augstās prasības.

Rakstā «Varonīgās cīņas lappuses»

Odesas prese atzīmēja, ka Latvijas PSR tautas rakstnieka V. Lāča romāns izpelnījies plašu atzinību padomju iedzīvotāju vidū. «Vētra» ir monumentāls, liela vēriena darbs. V. Lācis kā talantīgs mākslinieks — marksists savā darbā parādījis slaveni lappusi latviešu tautas vēsturē. Rakstā plaši un sīki iztirzāts romāna pirmās daļas dramatisējums un tā uzvedums Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teatrī, sevišķi norādot uz dramatisējuma trūkumiem — pāviršībām Latvijas revolucionāru-pagrīdnieku darba raksturojumos un atsevišķu situāciju dramatisma nepietiekamu atklāsmi. Rakstā atzīmēts dažu teatra mākslinieku teicama lēlējums, it īpaši Latvijas PSR tautas rakstnieka J. Jurovska augstā meistarība Edgara Prāmnieka lomā.

Lielu interesi skatītājos modināja arī R. Blaumaņa luga «Uguni» un L. Seņina «Gadsimta vīdus». Recenzēto pēdējo, prese norādīja, ka liels režisora (Latvijas PSR nopelniem bagātā māksliniece M. Pjarna) un visa teatra kolektīva nopelns ir tas, ka viņi radījuši realistisku un publicistisku asu izrādī.

Tāpat pārējiem teatra kolektīva sniegumiem (atskaitot A. Lipovska lugas «Bargie ieroči» uzvedumu) Odesas prese un sabiedrība veltīja atzinības, sirsnīgas atsauksmes. Teatra viesizrādes Odesā noskatījās ap 49 tūkstoši cilvēku.

Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teatris veica Odesā arī plašu sabiedrisku darbu. Teatra mākslinieki sastapās ar Marti vārdā nosauktās kuģu būvētavas strādniekiem, ar lokomotīvu depo dzelzceļniekiem, radiālo darbagaldu rūpnīcā un šūšanas fabrikas strādniekiem, ar pionieri no metneģ «Artek» pionieri, pilsētas inteliģenci un jaunatni. Tādas tikšanās notika pavisam 14 vietās.

Isi pirms izbraukšanas uz Rīgu notika skatītāju konference, kurā teatris vērtēja viesizrāžu rezultātus Odesā. Skatītāji, kas runāja šajā konferencē, atzīmēja visu pozitīvo teatra sniegumā, kā arī vērsa pamatotu kritiku pret A. Lipovska lugu «Bargie ieroči» (kas tagad svītrotā no teatra repertuāra), norādot uz tās zemo idejāko līmeni un katīgo būtību.

Viesizrādes Odesā devušas daudz nepāspājamā laba un ierosināja teatra kolektīvam. Saskaņā ar jauniem skatītājiem, mākslinieku darba kritika, savstarpēja idejisko bagātību papādināšana palīdzēs Krievu Dramas teatrim turpmākajā darbā. Liekot tā pamatā augstos principus, dziļo idejiskumu un mākslas meistarību, ko prasa tauta un partija, teatra kolektīvs spēs vēl spīgāk un patiesīgāk parādīt savu uzdevumu tēlos izdoles padomju laudis, kas droši un noteikti iet uz komunismu.

Kulturas dzīve Padomju Latoijā

RAZAS NOVĀCĒJIEM VELTĪTI SARIKOJUMI

Lieltraupes ciema šīs dienas sāka darboties atjaunotais tautas nams, kurā 11. augustā notika pirmais ražas novācējiem veltītais mākslinieciskās pašdarbības vakars ar daudziem, dejām un A. Brodeles viencēliena «Māte» izrādī.

Ražas novācēšanas laikam piemērotas lugas un montāžas sagatavojuši arī Cēsu rajona kultūras nama pašdarbības kolektīvi — drāmas ansamblis un agitbrigāde, kas jau viesojusies Mazstrupes, Mārsnēnu, Vaives un citu ciemu kolchozēs un tautas namos. 19. augustā Priekule tautas namā vērtīgus priekšnesumus kolchozniekiem sniedza jaundibinātais Priekule valsts selekcijas stacijas aradorganizācijas mākslinieciskās pašdarbības kolektīvs.

LABS PASĀKUMS

Barkavas ciema bibliotēkas vadītājs Boļislavs Bārbals uz visiem sava ciema kolchoziem nogādājis ceļojās bibliotēkas. Tās nodotas kolchozu kultūras organizatoru rīcībā. Pēc zināma laika ceļojšo bibliotēku grāmatas apmaiņai. Paredzēti kolchozos pieņemt no lasītājiem pieprasījumus, kādas grāmatas viņi vēlas lasīt. Neskaitot ceļojšo bibliotēku lasītājus, pašreiz Barkavas ciema bibliotēkā ir apmēram 500 lasītāju, no tiem gandrīz puse — kolchoznieku.

Ražas novācēšanas laikā bibliotēkā iekārtota lauksaimniecības literatūras izstāde. Bez tam speciālā albumā tiek vākti ražas novācēšanai veltīti avīžu rakstu izgrizumi.

VITRAŽAS MASKAVAS METROPOLITENAM

Kombināts «Māksla» sadarībā ar Rīgas daļamatniecības vidusskolu, kā zināms, izgatavo vitražas Maskavas metropolitēna staciju ierīkošanai. Šīs dienas «Metrostroja» pārvaldes galvenais arhitekts M. Zeļņins piegāda septiņas vitražas, kas griezmes metro staciju «Novoslobodskaja».

«ZELTA ZVAIGZNES KAVALERIS» — LATVIEŠU VALODĀ

Rīgas Mākslas un dokumentālo filmu studija pirms dažām dienām pabeigusi ieskaņot latviešu valodā izcilo padomju mākslas filmu «Zelta Zvaigznes kavalieris». Dublēto filmu izrādīs galvenokārt republikas kolchozos.

MĀKSLINIECISKĀS PASDARBĪBAS SKATES ATSKAŅAS KONCERTS

19. augustā Alsveļu parkā notika mākslinieciskās pašdarbības skates atskaņas koncerts, kurā piedalījās kolchoza «Komunars» un Mičurina vārdā nosauktā kolchoza kori un deju kolektīvi. Sarīkojums bija kupli apmeklēts.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā

24. augustā grafikas sekcijas sēdē mākslinieki — grāmatu ilustratori, LVI tehniskie un mākslinieciskie redaktori, kopīgi iztirzājot pēdējos mēnešos izdoto grāmatu apdari, pārrunāja virkni jautājumu, kuri jāatrisina, lai paceltu uz augstāka līmeņa mūsu grāmatu grafikas kultūru.

Referents V. Medvedevs, norādīdams, ka grāmatu ārējai apdarei un ilustrācijām ir milzīga nozīme masu ideoloģiskajā audzināšanā, īpaši padomju bērnu un jaunatnes audzināšanā, konstatēja, ka Padomju Latvijas mākslinieki grāmatu grafikas novadā vēl neesaj apmierinoši izpildīti savus uzdevumus. Nebūdami pienācīgi izglītojušies ideoloģiski, viņi pazīstot padomju dzīves īstenību un neizkopot amata meistarību, mūsu mākslinieki grafikas savos darbos pielāz virkni rupju kļūdu. Arī LVI māksliniecisko un tehnisko redaktoru darba praksē šo un vēl citu trūkumu novēršanā un izakaušanā nav vēl vajadzīgās aktivitātes, noteiktības un stingrības. Par mākslinieku daļrādes kontroli, ideoloģisko un profesionālo audzināšanu maz rūpējas grafiku sekcija, kurā neiztirzā atsevišķu mākslinieku daļrādes attīstību, neinteresējās par mākslas teorijas jautājumiem.

Referents īpaši pakāvējās pie apdares trūkumiem grāmatās, kuras izdota bērniem un jaunatnei, jo tādas iznāk samērā daudz, bet to lasītāji ilustrācijām, tāpat vāku zīmējumiem un vinetēm velti vislielāko uzmanību. Pāviršības grāmatu grafikā sakroplo jaunatnes gaumi, nepalīdzinot viņus līdz tās apziņai grāmatu saturā idejas. Atsevišķām bērnu grāmatām labu ārējo ietēpu un ilustrācijas devusi A. Apinis, A. Egle, J. Kins, V. Valdmanis. Viņi ilustrācijās spīgīgi atklā rakstnieka darba saturu, tajās pareizi izvēlēti sižets, patiesīga tēlu raksturojums. Māksliniece Dž. Skulme radījusi izteiksmīgas ilustrācijas V. Plūdona poēmā izlasē «Divas pasaules». Bet tam blakus pārsteidz šīs izlases samākslotais un pavasim bezgaumīgais vāku zīmējums. Neraksturīgas, bez nacionālām iezīmēm ilustrācijas «Krievu tautas pasākām» radījis mākslinieks A. Toropins, bet «Latviešu tautas mīklām» K. Freimanis. Pēdējais, būdams profesionāli labi sagatavots un spējīgs mākslinieks, šācis atnākt. Viņam rūpīgāk jāstudē dzīve, daļrādē jālielē vairāk patiesīguma. To pašu var prasīt arī no Girta Vilka, kura ilustrācijas Svīta klasiskajam darbam «Gulivera ceļojums» nepaceļas vajadzīgajā līmenī, jo tajās maz oriģinālu domu, svaigas ieceres. Mākslinieks M. Vitoliņš ir viens no labākajiem ilustratoriem, tomēr dažiem viņa zīmējumiem ir gādījuma rakstura kompozīcija. No grafika A. Dubura blakus precizitātei un tehniskai veiklībai noteikti jāprasa lielāka emocionālitate, mākslinieciskā sirsnīgums.

No dailliteratūras redakcijas izdotajām grāmatām laba apdare ir H. Zalpe-teres veidotajam A. Immermana dzeju krājumam «Pie jūras». Mākslinieks V. Začinsajevs radījis labi pārdomātu

un tēlainu vāku zīmējumu Ne-krasova darbu izlasei. Šās red- dakoļas darba praksē nepareiza pā- rādība ir klasiku darbu izdevumos no- vārtā atstātās titullapas, kuras veido tikai no salikuma burtiem, M. Gorkija, A. Upiņa, I. Turgeņeva, Salkikova-Šeodrina, L. Tolstoja un citu klasiku darbu izdevumiem uz priekšu titul- lapas vajadzētu izvēlot mākslinieciskā- kāk.

Cik pavirša dažkārt ir klasiku grā- matu ārējā apdare, spīgīgi liecina pār- aplēti krāsainā vāku zīmējums (māks- linieks J. Delvers) Salkikova-Šeodrina grāmatai «Stāsts par kādu pilsētu» (krievu valodā).

LVI tehniskajiem un mākslinieciskajiem redaktoriem jāpānāk, lai klasi- ku darbus izdotu labākā ārējā ietēpā.

Mākslinieku savienībā un grafiku sekcijā grāmatu ilustratoriem jānod- iespēja izbraukt daļrādes komandēju- mos gan uz vēsturiskām vietām, gan rūpniecām un kolchoziem, lai viņi va- rētu studēt tādus tematiku, kādu no- saka attiecīgais darbs, kuru viņi ilus- trē.

LVI tehniskais redaktors V. Šliņš sīki analizēja grāmatu apdares tehni- kos jautājumus, konstatēja, ka arī Poli- grafijas tresta darbinieku kolektīvam jāpārāda daudz lielāka centība un laba- griba izdevumu ārējā veidojuma dari- nāšanā, nekā tas bijis līdz šim.

Debatēs runāja LVI Mākslas redak- cijas vadītājs M. Ozoliņš, mākslinieciskais redaktors R. Jansons, tehniskais redaktors A. Pētersons, mākslinieki J. Birzgaļš, Z. Tālberga, J. Delvers, V. Začinsajevs u. c. Viņi norādīja, ka mūsu grafikiem daudz jāmācās no krievu un citu padomju tautu labā- kajiem meistariem, ka grāmatu apda- res veidošanā jāiesaista arī LVI literā- rie redaktori, ka izdevniecībā jāiz- strādā ilustrēšanas darbu gada plāns, lai mākslinieki jau laikus uzņemtu sa- vus uzdevumus un tiem nevajadzētu grāmatu ilustrēt steigā, pavirši, ie- priekš nesagatavojoties.

Grafiku sekcijas vadītājs V. Vald- manis, rezumējot sanāksmes atzi- numus, konstatēja, ka pēdējos mēne- šos izdotajās grāmatās grafiku darbs ir vājāks nekā agrāk. Neviens no māks- liniekiem nav radījis tādus izcilus dar- bus, kas būtu ieguvuši plašāku ievēri- bu.

Tas nozīmē, ka visu to mākslinieku apziņā, kas nem daļību grāmatu ap- dārē, iesēdusies pašapmierinātība, ka mazinājusies modrība pret darba trū- kumiem. Bet norādījumi partijas pre- sē māksliniekiem nemitīgi atgādina, ka sastingums, apmierināšanās ar jau sa- sniegto noved pie ideoloģiskām un mākslinieciskām kļūdām.

Sanāksmes noslēgumā grafiki pār- runāja arī jautājumus par aktīvu pie- dalīšanos izstādē, kuru atklās sakarā ar Padomju Latvijas galvaspilsētās Rīgas nodibināšanu, 750. gadadienu, par darbu sagatavošanu kārtējai 1951. gada izstādei Rīgā un Viesavienības iz- stādei Maskavā.

Lielāku dzīves izpratni, vairāk mākslas patiesības!

Kad Padomju Armija atbrīvoja Lat- viju no vācu fašistiskajiem iebrucē- jiem, latviešu padomju literatūrā ak- tīvi iesaistījās vairāki dzejnieki, kas smagos okupācijas gadus pārlaida hi- terisma jūgā. Viņu vidū bija arī Jānis Grots. Ar šo laiku dzejnieka daļrādē sākas jauna rīta cēliens, ko viņš ap- dziedāja izjustās un skanīgās vārsnās. Par «Rīta stundā» viņš nosauca arī savu pirmo padomju laikā iznākušo grāmatu.

Soreiz mūsu uzdevums pakāvēties tuvāk pie dzejnieka jaunākās, pēc skaita ceturtās, padomju laikā izdo- tās grāmatas, kurā sakopot pēdējo gadu dzejoļi.

Dabiski, ka lasītāju, atšķirot dzei- nieka jauno krājumu, vispirms intere- sēs tas, cik pilnveidīgi viņa vārsnās atbalsos jauno šodienā, mūsu cilvēku radošais darbs, domas un jūtas, ko jaunu viņš saskatījis un parādījis dzi- vē un, beidzot, vai viņa daļrādē tur- pinājusi augt, pieņēmusies māksli-nieciskā briedumā.

Lielākā daļa krājumā ievietoto dze- joļu veltīti mierīgā jaunrades darba temai, padomju cilvēku cīņai par nā- kotni. Jānis Grots katrā darbā, lai cik tas iekdienišķs liktos, saskata tā vērti- bu, katrā padomju cilvēka soli uz rīti- dienu — tā nozīmī. Viņš pārliecina, teikdams, ka mūsu dzīvē nekas nav iepelēks, ka strādnieks un zemnieks rod laimi brīvā darbā, kas pārveido mūsu zemi un cilvēkus. Tā Jāņa Grota dzejas simpatiskākā ekapa, kas aužas cauri daudziem krājuma dzejoļiem.

Laba tiesa vārsnā veltītas mūsu kolchoziem, šodienas lauku dzīvei. Sie dzejoļi pa daļai nosaka krājuma satu- ru. Ap tiem grupējas visi pārējie, kas bieži sarakstīti no gādījuma uz gādī- jumā.

Ar ko iezīmīgi šodienas lauki Jāņa

JĀNIS GRANTS

Grota dzeja, kas tajos mēstījis dzei- nieka ievēriību? Viņš ļoti jūtīgi apdzied plašās drivas, ko valrs nelērobozo daudzās ežas un stabi, smagās vārsas un zelta graudus, sauli un vējus pār birztālām un laukiem, no visa tā zi- mēdams liriskas ainas un gleznas. Bet — jautāsim — kur paliek paši kolchoznieki? Vai dzejnieks būtu viņus aizmirsis? Tā gluži nav. Viņš dzejo par sirmo kolchoznieku, kas pirmo- reiz mūžā jūtas kā cilvēks, par jaunās kolchoznieces nevīstos darba skaistu- mu, par līnu plūcējām un traktoristi- em, pirmrindniekiem un brigadieriem, ko darbā vieno kopīgi priekš un rūpes.

Būtu nepareizi prasīt, lai dzejnieks katrā atsevišķā liriskā dzejoļī attēlo- tu kolchoznieku dzīves daudzpusību. Taču no vesela cikla tiesības gaidīt, lai vairāk vai mazāk spīgīgi tiktu at- klāts tas, kas raksturīgs un ievēribs cieniņš lauku dzīvē un cilvēkos. Diem- žēl, dzejnieks daudz kam pieskāries it kā garāmejojot, virspusēji, vai arī nav nemaz jauno saskatījis. Teiksim atklāti, Jānis Grots par maz pazīst to, par ko dzejo, nepietiekami iedziļinā- jies un izpratis šodienas laukus, dau- dzos gādījumos parādījis tos pavirši. Viena vārsnā par kolchoziem bri- niem atgādina liriski noskaņota eke- kursoranta vērojums, nevis atziņu ba- gātu, dziļu jūtu aparātu dzeju.

Dzejniekam labāk nav veicies arī tais gādījumos, kad viņš apdzejo pil- sētas strādniekus. Raksturīgs šai ziņā dzejoļis «Boļševīkas sapulcē», kurā aprakstītas fabrikas telpas, ainas, kas redzamas pa logiem utt., bet pašas strādniekus neredzam. «Strādnieki un zemnieki, — saka biedrs Stalins, — kas bez skala trokšņa ceļ rūpnīcas un fabrikas, šachtas un dzelzceļus, kol- chozus un padomju saimniecības, kas rada visus dzīves labumus, kas pāedi- na un apģērbj visu pasauli, — lūk,

kas ir īstie varoņi un jaunās dzīves radītāji.» Katrā rakstnieka, tai skaitā arī Jāņa Grota, vispirmais un svarīgā- kais uzdevums parādīt tieši šo jaunās dzīves radītāju pilnasinīgus tēlus. Dzejniekam šai grāmatā tas nav izde- vies. Jāpaukt, kāpēc. Vai viņam būtu pietrūcis mākslinieciska spēka un vē- riens? Uz to, šķiet, var būt tikai viena atbilde: Jānis Grots nav ar vajadzīgo atbildību piegājis savai daļrādē. Par ko gan citu kā par paviršību liecina šādas rindas:

Balsi cietā runā meistars:
— Katrai dzīvībai ir balsts,
Ja tai mīļa, kaut no tālām,
Mūsu tauta, zeme, valsts.

Strādnieki tā nerunā. Pie tam doma- te tik neskaista, ka grūti saprast, ko tad īsti veicais meistars gribējis teikt. Vai arī šāds pants:

So sauli mums deva Oktobris,
Tā uzveica tumsu un salu,
Lai mēs kā gulbji atrastu
So dzīvi kā laimīgu salu.

To, labākā gādījumā, var izskaidrot tikai ar apbrīnojamu nenopietnību un paškritikas trūkumu. Ja Ok- tobra revolūciju salīdzina ar gulb- jiem un laimīgām salām.

Jānis Grots pieder pie tiem dzei- niekiem, kas iepriekšējos gados sa- rakstījis virkni izjūtu dzejoļu par padomju cilvēku draudzību, par viņu biedrīskumu un brālību. Tautu drau- dzības motīvi aplūkojamā krājumā ieskanas daudz vājāk. Dzejnieks nav ticis tālāk par Baku pukes un Alma-Ata maģonu apdzejošanu.

Sis būtiskais trūkums nepiemīt Jānim Grotam vien. Tā vietā, lai pa- rādītu slavenos Azerbaidžānas nati- niekus vai Charkovas traktoru būvē- tājus, mūsu dzejnieki biežāk nododas galvenokārt dienviņu dabas apdzejošan- ai. Tas, protams, ir vieglāk, nekā pa- rādīt brīlīgo republiku rūpniecība

strādniekus, toties nepareizi. Un, beidzot, vai tad mēs paši savā republikā ik soli nesastopamies ar padomju cilvē- ku sadraudzību, kas kopīgā darbā un pilnīgs ceļ komunismu? Ikvienā rūpnīcā blakus latviešu strādniekam sastapsim krievu, ukraiņu strādnie- kus. To pašu vērojam kolchozos, katrā darba nozarē, kur dažādu naciņu darba laudis cīnās par mūsu Dzimtenes spē- ka un varenības pieaugumu. Rakstnie- kam, dzejniekam pats oļākais uzde- vums ir to parādīt daļrādē.

Jāņa Grota dzeju krājuma nozīmību mazina ne visai augstais meistarības līmenis, paviršā pieeja formas jautā- jumiem.

Partijas presē vairākkārt uzsverts, ka daži rakstnieki apmierinās ar iz- devīgi izvēlētu temu, maz vēribas pie- griežot mākslinieciskai formai. Liekas, ka no šī maldīgā viedokļa pēdējā laikā vadās arī Jānis Grots. Lai tas nebūtu tikai kails apgalvojums, piedēsim dažus piemērus. Grāmatā pavisam ie- vietoti piecdesmit astoņi dzejoļi, kuros vārds zied, ziedot, ziedošs atkārtots 74 reizes, saule — 67 utt. Pret atsevišķu vārdu atkārtotānu nav, protams, nekā ko iebilst. Te tikai jānorāda, ka dzejniekam jāzina, kā un kur attieci- go vārdu lietot. Jāņa Grota dzeja vis- zied: zied rokas, darbs, sirds, dzīve, nerunājot nemaz par jaunības, pavasa- ra un koku ziedēšanu. Minētais, tāpat kā citi piemēri, liecina, ka dzejnieks pēdējā laikā maz rūpējas par savas dzejas māksliniecisko pusi, ka viņš iz- teiksmē, līdzekļi izvēlē ir paviršs. Tas daudz dzejoļu padara vienmu- lu un neemocionālu, mazina to ie- darbības spēku.

Dzejnieks grēko arī pret pantu, rit- mu un atskanām, pret to, kas veido labu daļskanīgu dzeju. Dažādās panta formas nav kaut kas sastingdzis, dzei- nieks ar tām var rīkoties brīvi, ja to prasa saturs, ja panta un ritma varia- cijas pielieto apzīmīgi. «Augšanas prie- kā» ne viscaur tas vērojams. Lūk, pie- mērs:

Un tie visi, kur biju,
Ir kolchozu laudis

Ar jaunu seju.
Viņi man gādā lūka
Ij maizi,
Ij pienu,
Ij medu —
Savus darba augļus —
Kā dzeju.

Šis rindas — vispār grūti nosaukt par dzeju.

Tādām idejiski un mākslinieciski vājām vietām varbūt varētu pāiet garām, ja tām Jāņa Grota jau- nājā krājumā būtu gādījuma raksturs. Diemžēl, tas tā nav, jo ar līdzīgām parādībām iesadurs gandrīz vai katrā dzejoļī.

Izdodot dzeju grāmatu, jāpūpējas, lai tā būtu noskaņota, lai labu dzejoļu vi- dū neiekļūtu vāji, nenozīmīgi. Teču Jānis Grots vadijs no cita viedokļa, viņš savācis visu, kas viņam pa at- tiecīgajiem gadiem iespīests periodikā, un visu to ievietojis vienā krājumā. Tāpēc «Augšanas priekā» pagrūti iz- sekot vadošajai temai, tam, kas dzei- nieku īsti saistījis.

Jānis Grots savai grāmatai izvēlējis zīmīgu nosaukumu, jo augšana, tieks- me nemitīgi iet uz priekšu ir padom- ju cilvēku pati iezīmīgākā, pati rakstu- rigākā īpašība. Bet noticis, ka pats autors savā attīstībā it kā palic- is uz vietas, jo viņa jaunākā dzeja, salīdzinot ar iepriekšējiem grāmatām, nesniedz nekā būtiski jauna, dažos ga- dījumos tā pat zaudējusi no savas ag- rākās izteiksmības. Vai Jānis Grots savu talantu jau būtu izsmēlis? Negri- bas tam ticēt, atpālicības iemesli mekl- jāmi citur.

Jau aizrādījām, ka dzejnieks par maz pazīst reālo šodienas dzīvi, to, par ko viņš raksta, ka viņa dzeja nevētām cilvēka, komunisma cēlāja spēcīgās izjūtas. Ar to, šķiet, galvenām kārt- mām izskaidrojama krājuma bālāsini- gā forma, jo jebkurš mākslas darbs, kurā trūkst dzīvi apliecināta saturs, katrā ziņā cietis arī mākslinieciskās meistarības ziņā.

Vispasaules jaunatnes un studentu festivalam noslēdzoties



Skats Starptautiskajā jaunatnes un studentu festivalā Berlīnē. Runā padomju delegācijas vadītājs N. Michailovs.

DIVDESMIT PIECI TŪKSTOŠI BALOŽU

NAZIMS HIKMETS

Šajās dienās uz visām zemeslodes malām izlidos 25 tūkstoši baložu — melni, balti un dzelteni. Visi viņi ir jauni. Visi drosmīgi un viršīgi. Viņi pārlidos jūras un kalnus.

Daļa no viņiem aizlidos uz Koreju, kur ar šauteni rokās aizsargās savas Dzimtenes neatkarību un mieru visā pasaulē.

Citi nolaidīsies Afrikas zemēs. Tur viņi cīnīsies par rasu un tautu brālību, par savas tēvzemes atbrīvošanu, un viņi zina, ka var nokļūt cietumos un pat tikt nogalināti. Bet viņi ir miera baloži, un terors viņus nebiedē.

Trešie aizlidos uz Ameriku. Šos baložu arī gaida smags darbs. Taču viņi, tāpat kā viņu Korejas un Afrikas brāļi un māsas, zina, ka visās pasaules tautas viņus atbalstīs cīņā par mieru.

Baloži izlidos uz Ķīnu — dižo, uzvarām vainagoto miera un nacionālās ne-

atkarības valsti. Ar prieku viņus sagaidīs visa ķīniešu tauta.

Baložu atlidošanu nepacietīgi gaida arī Tuvo Austrumu tautas: irānieši, arābi, turki un izraēlieši. Vēstis no festivala dos vēl vairāk spēka, viršības un drošības šo tautu cīņā pret angļu-amerikāņu imperialismu.

Izlidos baloži uz Vjetnamu. Viņi pastāstīs vietnamiešiem par mīlestību, ko pret viņiem jūt Francijas tauta un visas pasaules tautas.

Rietumeiropā baloži iedvesmos tautas, kas cīnās pret amerikāņu okupāciju, pret Atlantijas paktu — nāves paktu, iedvesmos tautas, kas cīnās par mieru, par Miera Pakta noslēgšanu starp piecām varenām lielvalstīm.

Baloži atlidos tautas demokrātijas zemēs, kur kara propagandu soda pēc likuma, kur ceļ jaunu dzīvi uz miera un tautu savstarpējās draudzības pamata.

Atgriezīsies baloži Padomju zemē, laimes zemē, brīvības zemē, zemē, kur ceļ komunismu, kur katrs vesera siltiens, kur katrs labības kūlis, kur katrs dzeinieka vārds, kur katrs ķieģelis jaunceltņē, kur cilvēki rūpnīcas, kombināti — ir kila mieram, draudzībai starp tautām, ir visu tautu nacionālās neatkarības balsts.

25 tūkstoši baložu šajās dienās izlidos uz visām zemeslodes malām — dzeltenī, baltī, melnī. Angļu-amerikāņu imperialisti un viņu sulaini baidās šos baložu atlidošanu. Viņu bailes ir saprotamas. Šie baloži taču nes uz sevi spārņiem mieru, brīvību, nacionālo neatkarību un savas sirdis — mīlestību uz Staļinu.

PRETIM AUSTOŠĀ RĪTA BLĀZMAI

PABLO NERUDA

Dzilā savilnojumā es apsviecu festivalā sapulojušos jaunatni. Apsviecu viņu Vispasaules Miera Padomes vārdā.

Zem pieprasījuma par Miera Pakta noslēgšanu starp piecām lielvalstīm jau savākti milioniem parakstu. To skaits vēl joprojām paaugstinās. Kara kurinātājiem celā mēs esam uzcēlušī nesatricināmu šķērslī: visu tautu stingro gribu un cenšanos aizsargāt mieru. Ar kā materiāliem piekrautais vilciens bija spiests apstāties, kad Raimonda Džena drošsirdīgi noietas uz slieidēm. Arī nāves vilciens, būs spiests apstāties mūsu parakstu priekšā, mūsu kopīgās rīcības priekšā.

Es zinu, ka blakus Raimondai Dženai un Anri Martenam jauno miera cīnītāju ceļu apgaismo vēl daudzu citu varoņu vārdi. To vidū gribu nosaukt Argentīnas studenta Ernesto Mario Bravo vārdu; Argentīnas fašistiskā policija jauneklī zvēriski spīdzināja un mocīja. Ar savu viršīgo izturēšanos viņš parādīja, cik spēcīgs gars mīt jaunajos miera cīnītājos Latīnu Amerikā.

Jauno varoņu slaveno vārdu saraksts gribu pievienot Kostasa Janopolosa vārdu: šo jauno grieķu dzeinieku fašisti nogalināja viņa dzimtenē. Naktī pirmās nāves sūda izpildīšanas viņš sacerēja poēmu kurai piešķirta premija festivala literatūras konkursā. Seit visas pasaules jaunatnes rāstāvi klātbūtnē, izskanēja viņa kvēlais vēstījums.

kurā strāvo nešaubīga ticība cilvēka nākotnei.

Vispasaules Miera Padome aicināja jaunatni vēl aktīvāk cīnīties par mieru, par cilvēces dzīves apstākļu uzlabošanu. Jaunības vārdā visā pasaulē iedegusies varena cīņas kampaņa par mieru, ar jaunatnes atbalstu mēs nosargāsim kultūru un progresu, nosargāsim cilvēka dižo nākotni...

Jauns ekvadorietis, atbraucis no Gvajakilas pilsētas, man teica: «Nekad neaizmirsīšu Korejas delegātu uzstāšanos. Tas bija tik skaisti, it kā nakts būtu uzlaukusī tūkstoš ugunis! Un viņi taču atbraukuši no tāda tāluma, no zemes, kas smagi cīnās pret agresoru...»

Jauns katolis, čīlietis no Valparaiso, man sacīja: «Redzēju padomju jaunatnes dejas, Čiles aviēz raksta, ka krievi esot briesmīgi mežonī. Pēc tam, kad iepazīnos ar viņu krāšņo, skaidro mākslu, sapratu: viņi nevar būt slikti cilvēki».

Jauneklis no Portoriko man stāstīja: «Amerikāņi pavēlēja Rietumbeļģes policijai piekaut vācu iauņiešus. Manā zemē arī amerikāņu imperialisti mūs piekauja. Viņi visur izturas vienādi».

Berlīnē sastapās visu rasu, visu zemju pārstāvi. Viņi lauž geografiskos un politiskos norobežojumus. Reiz vakarā gāju pa pilsētu, meklējot estrādi, kur vajadzēja uzstāties ķīniešu jaunatnei.

Tā vietā uzdūros itāliešu masu uzvedumiem, kas stāstīja par itāliešu tautas ciešanām un cīņu. Jaunieši, meklējot frančus, uzdūros mongolēm, kas deju savos žilbinoši spilgtos tērpos.

Berlīnes festivalā mūsu priekšā nostājas visa pasaule savā varenībā. Uz katra sola mēs iepazīstamies ar visdažādāko kultūru izcilākajiem sasniegumiem. Visās valodās skan dziesmas, no kurām daudzas dzirdam pirmo reizi. Draudzīgas rokas sasniedz ne tikai no mājās uz mājām, pilsētām uz pilsētām, bet arī no kontinenta uz kontinentu.

Jauns Kubas diriģents «poži diriģēja vācu muziku orķestri. Nazīmu Hikmetu, kas tikai nesen izrāvēis no turku cietuma, spāņu meitenes sagaidīja ar ziediem un skūpstiem, bet Sudānas jaunieši lasīja jaunā vācu dzeinieka Stefana Hermlina vārsmas.

Es jautāju visai pasaulei: vai to var nosaukt par «dzels aizkaru»?

Lai redz visas tautas, kas apdzīvo mūsu planētu, kā cīņa par mieru nojauc robežas starp valstīm. Lai tās pārliecīnās, ka visu tautu līdzdalība šai cīņā ar katru dienu kāpina tās efektivitāti!

Mūsu saimē jau ir miljoniem cilvēku, kas ne tikai neizmirstot savu dzimteni, bet tieši pretēji, visādos veidos to cildinot solo pret austošā rīta blāzmai.

Miers var piepildīt ziediem visu mūsu planētu. Berlīnē tas atplauka ar neapspējamu spēku.

šam, laužu miljoni svin šo starptautisko satikšanos netālu no bezdibena Divi soli sānis, un mēs būtu novēlušies lejā, tur, kur tūkstošiem krokodilu atpletuši žokļus, lai mūs apriutu. Cilvēces vēsturē tā gadījies arī agrāk. Tas, kas ir liels, tas visos laikos radies bezdibena malā, kura dziļumā uzglūņējusī melnā reakcija. Bet mēs ticam progresam, labā spēku uzvarai, kas palīdzēs pacelt pasauli no kanibalisma postāžas, mēs ticam, ka galu galā, ar mūsu varenā brālā — Padomju Savienības, patiesā miera sargā mierīga darba drauga — atbalstu, uzvarēs taisnība.

Tāpēc festivals ir ne tikai mūsu ilgojumu demonstrācija, tas ir — celāzīme uz jau saskatāmu nākotni.

(No laikraksta «Literaturnaja Gazeta»)

Valsts krievu ziemeļu tautas dziesmu un deju ansambļa koncerts

Valsts krievu ziemeļu tautas dziesmu koris ietilpst padomju zemes izcilāko kora kolektīvu skaitā. Šo kori noorganizēja 1926. gadā agrākā lauku skolas skolotāja A. Kolotilova; tas pastāvēja pie Veļikij Ustjugas pilsētas radiostudijas un darbojās tur viņas vadībā 1949. gadā par izciliem nopelniem krievu ziemeļu dziesmu folkloras vākšanā un tautas mākslas uzplaukuma sekmēšanā A. Kolotilovai piešķirta Staļina premija.

A. Kolotilova arī tagad joprojām ir šā ievērojamā kora vadītāja, viņa ar lielu dedzību propagandē ziemeļu folkloru, turpina krievu tautas mākslas druvās izkopšanu.

Padomju Krievijas ziemeļi ir bagāti ar dažādu žanru un stilu dziesmām ar sīzētu zinā daudzveidīgām pasakām, ar izteiksmīgiem, ļoti zīmīgiem sakāmvardiem, parunām, mīklām. Ziemeļu tautu cilvēki saglabājuši līdz mūsu dienām vāroņus un bijinas, kas radušies krievu valsts rītaumā, Kijevas Krievzemē.

Bet Krievijas ziemeļus nevar uzskatīt par kaut kādu mutvārdu folkloras arhivu, par kaut ko līdzīgu «dzīvajai senatnei». Tautas teicēji un dziesminieki, iemācīdamies no saviem tēviem un mātēm melodijas un tekstus, radoši pārstrādā tos, ietver tajos sava laika meta dzīves, pārveidotās ziemeļu dabas, savas jaunrades individualitātes iezīmes.

Jaunais, mūsdienu dzīvē smeltais saturs liek mainīties arī vecajām mākslinieciskajām formām. Padomju laikmeta ziemeļu teikas un dziesmas turpina krievu folkloras klasiskās tradīcijas. Par centrālajiem tēliem krievu ziemeļu folklorā pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas kļuvis tautas dižo vadonu Lenina un Staļina tēli.

Lielā Tēviņas kara laikā, sākot jau ar tā pirmajām dienām, radās dziesmas, kas sauca un aicināja tautu veikt varonārus, ieaudzināja mūsu zemes darba laudis vēl dziļāku padomju patriotismu un socialistiskās Dzimtenes mīlestību. Ar šīm dziesmām koris devās koncertbraucienos uz dažādiem frontes iecirkņiem, Ziemeļu un Tālo Austrumu flotes kuģiem, apciemoja arī aizmugurē esošās karaspēka vienības un ievainotos karavīrus hospitāļos, sniedzot tiem savus koncertus.

Pēdējos gados kora repertuārā ienākušas jaunas dziesmas par padomju cilvēku darba varoņību, par dabas pārveidošanu un komunisma dzimēltnēm. Kora dziesmu jaunradē spilgtu atspoguļojumu radusi arī cīņa par mieru.

Kora repertuārā ir vairāk nekā 300 labāko senlaiku dziesmu, kā arī daudz dziesmu un častušu, kurās risināta padomju tematika.

Valsts krievu ziemeļu tautas dziesmu kora koncertu Rīgā ievadīja svinīgi pacīlātā dziesma «Lai padomju valstij ir glava». Jāatzīmē, ka koris dzied ārkārtīgi saskanīgi un tīri. Savdabīgās intonācijas un ziemeļnieku izloksne ar sevišķi izcelto un uzsvērtu «o» skanū atstāj neatvairāmu, neizdzēšamu iespaidu.

Kompozīcijas ziņā interesanta ir senlaicīgā pomeŗu — ziemeļu piejūriešu deju dziesma «Lejup pa jūru».

Nākamajā nedēļā

Sodien Maskavas Padomes vārdā nosauktā drāmas teātra pēdējās viesizrādes Rīgā:

Operas un baleta teātri plkst. 12 — «Viltīgā mīlētāja», plkst. 20 — «Ausma pār Maskavu».

Akademiskajā Drāmas teātri, plkst. 12 — «Modes veikals», plkst. 20 — «Biedri maskaviēši».

Sodien Maskavas Centrālā leļļu teātra pēdējās viesizrādes Rīgā:

Appabala virsnieku nama dārzā, Valdemāra ielā 5. plkst. 18 — «Jautrie lācēni» un «Zoslēns».

Krievu Drāmas teātri plkst. 20.30 — KPFSR tautas mākslinieka, Staļina premijas laureāta S. Obrazcova radošā darba vakars.

Sodien Kulturas un atpūtas parka brīvdabas teātri Jelgavas teātra viesizrāde — «Ar mīlu nejoko». Sākums plkst. 18.

○ Dzintaros Staļina premijas laureāta A. Vertinska koncerts. Sākums plkst. 21.

○ Elējā Valsts kora koncerts. Koncerta atkārtojums 27. augustā — Vilcē, 29. augustā — Kemeros.

○ Dundagā Latvijas PSR Valsts filharmonijas dziesmu un deju ansambļa koncerts. Koncerta atkārtojums 27. augustā Kolkā, 28. augustā — Mazirbē, 29. augustā — Tingerē, 30. augustā — Upesgrīvā, 31. augustā — Vandzē, 1. septembrī — Mērsragā.

27. augustā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā satikšanās ar PSR

kas iepriecina ar tīri tautisko priekšnesuma veidu. Asprātīgi un veikli dzied soliste G. Degteva un koris «Kolchozu častuškas». «Tautas deļā «Linīš» un humoristiskajā dziesmā «Romoda» («Tenkas») korim un deļotāju grupai ļaļ izdevies saskanot muziku, tekstu un kustības. Tikai deļojumā būtu vēlams vēl daudzveidīgāks choreogrāfiskais zīmējums. Deļas nobeigums — atvadišanās — ir drusku samākslota un šablonska. Līdz ar to visumā veiksmīgajā uzvedumā vājināts tautiskais stils. Senlaiku ziemeļi spilgti parādīti dziesmā «Lūk, kāds Vana» (soliste L. Čiljina), Kargopoles častuškas (balalaikas pavadījumā) un astoņpadsmitā gadsimta dziesmā «Vakar biju pastaigā ar draudziņu».

Gracioli un viegli, ar valdzinošu vienkāršību deļotāju grupa izpilda tautas deļu «Čiziks».

Dzili dramatiska ir dziesma «Mudjugas sala», kurai tekstu uzrakstījis kora dalībnieks Novoselovs un muziku komponējis Ceremuchins. Ši dziesma stāsta par Mudjugas salu, kuru amerikāņu un angļu interventi pilsuņu kara gados bija pārvērtuši par padomju cilvēku masveida spīdzināšanas un iznīcināšanas vietu.

Padomju cilvēku darba prieks, ticība tam, ka miers uzvarēs karu, pārliecinoši un spilgti izpaužas «Dziesmā par staļiniskajām jaunceltņēm» un «Ziemeļnieku miera dziesmā».

Ar lielu ritmisku precizitāti, ar nemākslotu sirsnību un dedzību kora deļotāju grupa izpilda ziemeļu piejūriešu tautas deļas «Priekšnams» un «Lance». Šīm deļām ir izteiktas kadriļas raksturs, un tāpēc korim jācenšas vēl bagātīgāk izveidot un attīstīt šo deļu figūras.

Deļu aina «Jūrnieki dzimtajā kolchozā» un «Krievu deļā» isti neieļaujās kora programmas vispārējā stilā. Pirmajā deļā traucēklis ir naturalistiskie sadzīves elementi, bet otra, lai gan tās pamatā liktas krievu tautas melodijas un deļas kustības, drīzāk atgādina šablonsku estrādes priekšnesumu.

Kora spējīgajai deļotāju grupai ar tā vadītāju baletmeistaru V. Ivanovu priekšgalā ne tikai jāvāc un jāsavlaicīgi senlaiku tautas deļas, bet arī jāmeklē jaunas krievu, padomju deļas formas, kurās, liekot pamatā deļu folkloru un izvairoties no ilustratīvi naturalistiskiem panēmieniem, būtu attēlota padomju cilvēku daudzrāsainā dzīve.

Sevišķas uzmanības cienīgi ir illeliskie, krāšņie kora tautas tēpi. Koncerta programmas pirmajā daļā ansamblis sniedz priekšnesumus ziemeļu rajonu pašastajās tēpos. Krāsu un ornamentu harmoniskais apvienojums, to daudzveidība iepriecina ikvienu skatītāja acis. Koncerta otrā daļā koris sniedz priekšnesumus, gērbies Novgorodas tēpos, kas ir unikāli kā savas bagātības, tā arī krāšņuma ziņā.

Latvijas PSR Valsts filharmonija pelnījusi atzinību par to, ka tā prātusi noorganizēt mūsu republikā tāda izcila ansambļa koncertus, kāds ir Valsts krievu ziemeļu tautas dziesmu koris.

Sam-Hiors

Celāzīme uz nākotni

MARTINS ANDERSENS-NEKSE

Savu dzimteni, Cholti pie Kopenhāgenas, mēs atstājām piektdien, 10. augustā un Berlīnē ieradāmies svētdienas rītā, gaismai austot. Tik daudz laika bija vajadzīgs, lai veiktu 600 kilometru attālumu. Braucienā ilga divas diennaktis, jo celā stāvēja tumši spēki.

Ierāšanās bija brīnišķīga. Berlīne modās. Pilsēta bija tērpusies svētku rotā. Nakts tumsa vēl pretējās pirmajiem saules stariem, cēdamies par ielām un laukumiem bet elektriskā gaisma velti pūlējās plevēst sev uzmanību. Pa pilsētas ielām lielās grupās dziedot, jau soloja Brīvās vācu jaunatnes savienības locekļi. No kurienes viņi nāca? No visām malām. Kur viņi maršēja? Uz gaismu!

Liksim ar dziesmām, pa piecdesmit cilvēkiem rindā, svētku drānās gērbu-

šies, priekā gaviļējot, pa ielām gāja tūkstošiem jauniešu. Pārī viņiem vilnoja sarkanu un zilu karogu jūra, pacēlās mīloto vadoņu — Marksa un Enģelsa, Lenina un Staļina — portreti. Gaismas un nākotnes strauvē — vairāk nekā simti tautu pārstāvi. Cilvēce novēršas no barbarisma, no kara.

Festivala nav tikai mūsu ilgojumu, mūsu nākotnes cerību demonstrācija. Tā ir demonstrācija pret kara kurinātājiem un cilvēces paverdzinātājiem.

Ar šo demonstrāciju mēs viņiem sakām, ka izejam cīņā uz dzīvību un nāvi pret pagātnes barbarismu!

Tādā veidā festivals arī mums, kapitālistisko valstu pārstāvjiem, zvērtās varenā miera cīņas demonstrācijā. Tie-